

01

Oud-directeur doet
boekje open

**KIT-
bibliotheek**

02

Digitized Medieval
Manuscripts Maps

DMMmaps

03

Boekenvak
zucht en steunt

Ebooks

04

Vooruitblik

**Jaarcongres
KNVI | NVBA | SOD**

Hans de Zwart
(Bits of Freedom):

**De strijd
tegen het
algoritme**

**Introductie van de volgende
fase van RDA**

Het boek

“Kennis voor ingangsrecords”

het vervolg op “Basiskennis voor titelrecords” (2013)

**Kom voor onze beursaanbieding
naar de Ingressus stand
en maak kans op een
GRATIS exemplaar**

INGRESSUS

www.ingressus.nl

2014 08

Jacqueline van der Kort

REDACTIONEEL

Pikant

De afgelopen weken explodeerden de social media weer rondom pikant privacy nieuws. Zo was daar het uitkijkje op 2020 van IT-bedrijf PinkRoccade. In een voor de gemeenten bestemd reclamefilmje, wordt ons een verontrustend toekomstbeeld geschetst: door een koppeling van hartslagmeter, Google Glass en, niet te vergeten, de gemeentelijke basisadministratie, kan de politie onmiddellijk actie ondernemen als bij iemand gevoelens van onrust worden geregistreerd. Handig! Het filmje, met de pakkende titel 'Informatie, de adviseur van de toekomst', is terug te vinden op YouTube.

Maar ook de nietsvermoedende lezer van ebooks is gewaarschuwd. De nieuwste versie van Adobe Digitale Editions (versie 4), dat door veel bibliotheken wordt gebruikt voor DRM van hun ebooks, blijkt een beveiligingslek te bevatten. Deze versie stuurt al je leesgegevens onversleuteld door naar Adobe. Volgens de laatste berichten werkt Adobe hard aan een oplossing.

Burgerrechten in het digitale tijdperk, het blijft een gevoelig en actueel onderwerp. Dat is ook waar Hans de Zwart, directeur van Bits of Freedom, zich mee bezighoudt. In zijn keynote speech op het Jaarcongres van KNVI, NVBA en SOD, op 18 november a.s. in Nieuwegein, zal dit onderwerp aan bod komen. En de rol van de informatieprofessional daarin. In een interview met De Zwart in deze IP krijgt u alvast een voorproefje. Ook vindt u in dit nummer het programmaoverzicht. Tot in Nieuwegein!

Andrea Langendoen
redactie@informatieprofessional.nl

8 Carola van der Drift

Middeleeuwse manuscripten op de kaart gezet

Het vinden van gedigitaliseerde manuscripten op het web kan al snel uitmonden in een zoektocht, ervaren Giulio Menna en Marjolein de Vos. Ze begonnen de website DMMmaps: Digitized Medieval Manuscripts Maps.

10 Boekenooft van Buchmesse Frankfurt

Welke interessante vaktitels verschijnen er in 2015? De oogst van een dagje Buchmesse.

14 Jos van Dijk

De strijd tegen het algoritme

Hans de Zwart (Bits of Freedom) is een van de keynote sprekers op het Jaarcongres van KNVI, NVBA en SOD op 18 november. IP stelde hem alvast een paar vragen.

PAG 21 **EXTRA:** PROGRAMMA JAARCONGRES KNVI | NVBA | SOD

Eind 2013 sloot de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam haar deuren. Oud-bibliotheekdirecteur Hans van Hartevelt doet in zijn onlangs verschenen roman *De verkanseling van een kroonjuweel* een boekje open over de sluiting.

Eind 2013 sloot de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam haar deuren. Oud-bibliotheekdirecteur Hans van Hartevelt doet in zijn onlangs verschenen roman *De verkanseling van een kroonjuweel* een boekje open over de sluiting.

In de zomer van 2014 is er op het gebied van ebooks en de verhuur/uitleen daarvan veel gebeurd. Tijd voor een inventarisatie van de markt.

In de zomer van 2014 is er op het gebied van ebooks en de verhuur/uitleen daarvan veel gebeurd. Tijd voor een inventarisatie van de markt.

- 06 **Nieuws**
- 13 **Column** Eric Sieverts
- 34 **Datavisualisatie** Interview met lead designer Geert Nellen
- 37 **Recht op informatie** Grappen en grullen in het auteursrecht
- 38 **Lifehacking** Downloaden voor dummies
- 40 **Professional in het nieuws** Peter Kerkhof
- 41 **Mensen** 100 dagen van directeur OBA
- 42 **Column** Frank Huysmans

Het volgende nummer van InformatieProfessional verschijnt 11 december.
Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 21 november.

IP is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

IP is een uitgave (18de jaargang) van Uitgeverij IP,
Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85,
www.informatieprofessional.nl

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85,
e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

Peter van Gorsel.

Alice Doek, Frank Huysmans, Alice de Jong, Marieke Kramer, Andrea Langendoen, Pepijn Lemmens, Leen Liefsoens, Edwin Mijsbergen (nieuwsredacteur), Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Ans ter Woerds.

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

Maarten Brinkerink, Jos Damen, Jos van Dijk, Carola van der Drift, Bob van Duuren, Wilbert Helmus, Evelien de Jonge, Niall MacKellar en Raymond Sniijders

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter),
prof.dr. J.S. Mackenzie Owen.

IP verschijnt 9x per jaar, niet in januari, juli en augustus. Abonnementsprijs € 100,-. Instellingen met meer dan één abonnement op hetzelfde adres betalen voor het tweede en volgende abonnement € 65,-. Studentenabonnement € 55,- (maximale duur vier jaar), losse nummers € 13,-.

Opgave en vragen over abonnementen Nederland:
Abonnementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest,
tel. 0900-ABOLAND of 0900-226 52 63, € 0,10 per
minuut, fax 0251-31 04 05, www.bladenbox.nl voor
abonneren of www.aboland.nl voor adreswijzigingen
en opzeggingen.

Opgave en vragen over abonnementen in België:
Abonnementenland, Diependaalweg 6, 3020 Herent,
tel. +32 (0)28 08 55 23, www.bladenbox.be voor
abonneren of www.aboland.be voor adreswijzigingen
en opzeggingen.

Beëindigen abonnement: abonnementen worden na de lopende abonnementsperiode met een jaar verlengd en kunnen niet tussentijds beëindigd worden; er wordt van uitgegaan dat de abonnee het blad ontvangt uit hoofde van zijn of haar beroep. Opzeggingen dienen uiterlijk twaalf weken vóór afloop van de abonnementsperiode bij Abonnementenland in bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Leden van de KNVI komen in aanmerking voor een gereduceerd abonnementsstarief. Meer informatie biedt het KNVI-secretariaat, Mariaplaats 3, 3511 LH Utrecht, tel. 030-2330050, e-mail info@knvi.net, knvi.net.

Voor informatie over adverteren in blad of op de site:
Uitgeverij IP, tel. 06-44 09 19 85.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

Cursus agenda november GO opleidingen

03/11	Mediacoach	GAAT ZEKER DOOR
05/11	Ontwerpen van ontologieën voor het semantisch web	
06/11	Schrijven voor het beeldscherm	
06/11	Effectief digitale juridische informatie zoeken en vinden	GAAT ZEKER DOOR
07/11	Storytelling	GAAT ZEKER DOOR
07/11	Werken met Open Data	
11/11	Optimaal zoeken via internet	GAAT ZEKER DOOR
12/11	Kwaliteitszorg	GAAT ZEKER DOOR
13/11	Schrijven van doeltreffende rapporten, notities en adviezen	
21/11	Mediatheekbeheer	
24/11	Communicatie & beroepshouding	GAAT ZEKER DOOR
25/11	Zoeken van beeld & geluid	
25/11	Handboek vervanging archiefbescheiden	
26/11	Klantgericht communiceren en adviseren	GAAT ZEKER DOOR
26/11	Recordsmanagement & Governance in SharePoint 2013	GAAT ZEKER DOOR

Archiefbeeld

In oktober vond voor de tweede keer de landelijke online publieksverkiezing 'Stuk van het Jaar' plaats. Nederlandse archieven lieten met deze verkiezingsactie zien welke bijzondere stukken zich in hun depots bevinden. De verkiezing sloot aan bij het thema van de Maand van de Geschiedenis: Vriend & vijand. Op de website van 'Stuk van het Jaar' knalde er tussen de 49 – veelal zwart-witte of vergeelde – inzendingen één uit: de foto van een travestiet op Roze Maandag, de dag waarop de Tilburgse kermis roze kleurt. De inzender: Regionaal Archief Tilburg.

'Dat "knallen" was de bedoeling,' beaamt communicatiemedewerker Jojanne van Zandwijk. 'Bovendien kennen vele Nederlanders Roze Maandag of ze

hebben er wel eens van gehoord; we hopen dan ook op veel stemmen.'

Regionaal Archief Tilburg probeerde dit jaar op Roze Maandag alvast stemmers te werven. Archiefmedewerkers, geheel in het roze gekleed, deelden ansichtkaarten uit. 'We vroegen kermisbezoekers hun adres in te vullen. In oktober hebben tweehonderd mensen de door hen ingevulde kaart thuis ontvangen. Het was een reminder om hun stem op het "Stuk van het Jaar" – die van Tilburg natuurlijk – uit te brengen.'

De verkiezing is bedacht door de werkgroep Collectieve promotie van Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland (BRAIN). 'Het is een fantastisch promotiemiddel voor de archieven,' zegt Van Zandwijk. 'Het levert veel

lokale pers aandacht op, maar ook de landelijke media, zoals RTL Boulevard en Omroep Max, pikken het nieuws op.' Voor Regionaal Archief Tilburg was de verkiezing ook een goed moment om nog eens te wijzen op de rol die archieven kunnen hebben om digitale foto's voor de toekomst goed op te slaan. Van Zandwijk: 'Als we digitale foto's nu niet voor de lange termijn opslaan, dan zijn we ze straks misschien kwijt. Deze foto van Roze Maandag bewaren we graag voor toekomstige generaties.'

Bij het ter perse gaan van IP was het stemmen nog in volle gang. Benieuwd of dit Tilburgse archiefstuk van het grote publiek de titel 'Stuk van het Jaar' heeft gekregen? Ga naar www.stukvan-hetjaar.nl. <

Collectie: Regionaal Archief Tilburg

Roze Maandag 2011, gefotografeerd
door Anne-Marie van der Gouw

Middeleeuwse manuscripten op de kaart gezet

Het vinden van gedigitaliseerde manuscripten op het web kan al snel uitmonden in een flinke zoektocht, ervaren Giulio Menna en Marjolein de Vos. Ze begonnen de website DMMmaps: Digitized Medieval Manuscripts Maps. Hier zijn duizenden middeleeuwse handschriften te ontdekken afkomstig uit bibliotheken en archieven uit heel de wereld.

Door: Carola van der Drift

Wie onderzoek doet naar middeleeuwse manuscripten zal er de voorkeur aan geven om het origineel te bekijken. Is dit niet mogelijk, dan is de onderzoeker aangewezen op de gedigitaliseerde variant op het web. Het vinden van gedigitaliseerde manuscripten kan al snel leiden tot een enorme zoektocht. Dat ondervonden Giulio Menna (28) en Marjolein de Vos (25), oprichters van DMMmaps. Tijdens hun master Book and Di-

gital Media Studies aan Universiteit Leiden kwamen Menna en De Vos – allebei inmiddels afgestudeerd en werkzaam bij de Universitaire Bibliotheken Leiden – met middeleeuwse handschriften in aanraking. Menna: 'Wanneer je online zoekt op bijvoorbeeld de term "digitized medieval manuscripts", komen de gevestigde bibliotheken zoals de British Library in de zoekresultaten naar boven. Andere online repositoria zijn helaas niet altijd even goed geoptimaliseerd voor zoekmachines.'

Bovendien is naar schatting nog maar één procent van de bewaarde middeleeuwse documenten gedigitaliseerd. Zeker wanneer je op zoek bent naar nog onontdekte juweeltjes of een breder onderzoek naar manuscripten wilt doen, kan het vinden van digitale bronnen dus een uitdaging zijn.

Geïnspireerd door de mogelijkheden van Google Maps en hun eigen zoektocht naar gedigitaliseerde middeleeuwse manuscripten besloten Menna en De Vos de website DMMmaps: Digitized Medieval Manuscripts Maps te beginnen.

Wereldkaart

De wereldkaart, getiteld 'DMMapp', vormt het hart van de website. Hierop staan pinnetjes met links naar bibliotheken wereldwijd die online toegang geven tot gedigitaliseerde manuscripten. Deze kaart wordt niet alleen gevuld door De Vos en Menna. 'Ongeveer een zesde deel van de links op de wereldkaart komt voort uit inzendingen van anderen. Crowdsourcing is voor ons erg belangrijk,' aldus Menna. Op dit moment heeft de kaart

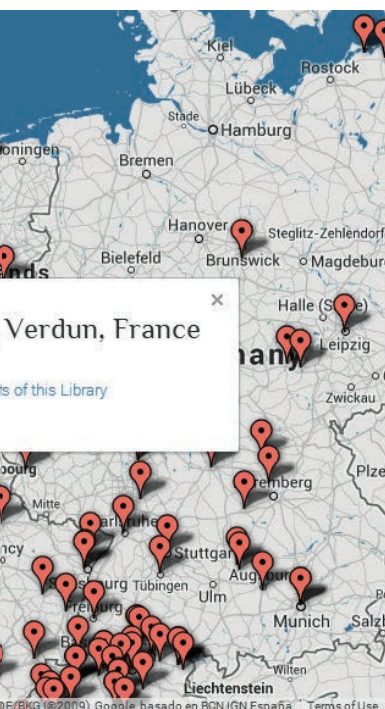
links naar meer dan 360 bibliotheken die toegang geven tot meer dan 20.000 gedigitaliseerde manuscripten. De Vos: 'Per bibliotheek proberen we aan te geven hoeveel gedigitaliseerde manuscripten ze hebben, maar deze informatie is niet altijd beschikbaar.' De wereldkaart bevat uitsluitend westerse middeleeuwse handschriften (enkel en alleen boeken). Bibliotheken die ten minste één westers middeleeuws handschrift hebben gedigitaliseerd krijgen een plekje op de kaart.

Kapotte links

Een uitdaging is niet alleen het verzamelen maar ook het bijhouden van de links. Menna: 'Websites veranderen voortdurend en ook de links naar de websites blijven niet altijd hetzelfde. Zo lopen wij en onze bezoekers regelmatig tegen kapotte links aan. Het is een kleine moeite voor ons om deze links aan te passen, maar nog beter zou het zijn als de webmasters van de betreffende instellingen hier voor hun bezoekers zelf rekening mee houden en links doorverwijzen.'

Marjolein de Vos en Giulio Menna

Desondanks zijn Menna en De Vos tevreden over de website. 'We wilden een site maken die voldoet aan een aantal punten: eenvoudig in gebruik, goed vindbaar op internet, goedkoop (we betalen alles zelf), snel en makkelijk te updaten en vooral nuttig.'

Design

Menna, die naast Book and Digital Media Studies ook een achtergrond in Graphic and Multimedia Design heeft, wijst op het ontwerp van DMMmaps. 'Design is een belangrijk onderdeel van projecten in de Digital Humanities. Vaak hebben heel interessante projecten helaas visueel weinig te bieden en dit is jammer. Bovendien is ook het gebruiksgemak van een project afhankelijk van het design.'

Deze kennis – en hun kennis van handschriftenonderzoek – gebruiken Menna en De Vos ook op het blog bij de website. De Vos: 'Op ons blog vertellen we meer over de bibliotheken die we online bezoeken. We analyseren een aantal aspecten die volgens ons belangrijk zijn bij het digitaal aanbieden van manuscripten, zoals na-

vigeerbaarheid, kwaliteit van de scans en copyrightbescherming. Met onze blogposts promoten we ook de manuscripten en collectie van de bibliotheken die we beschrijven.'

Social media

De Vos: 'Social media spelen een belangrijke rol bij dit project, onder andere bij het crowdsourcen van links en het aankondigen van nieuwe links. We gebruiken met name Sexy Codicology – onze website over manuscripten waar DMMmaps oorspronkelijk onderdeel van uitmaakte – voor onze social media-activiteiten. Vooral op Twitter en Facebook hebben we een publiek opgebouwd dat geïnteresseerd is in manuscripten. We wisselen kennis en ervaring uit met andere geïnteresseerden, zoals bibliothecarissen en onderzoekers.'

Het uiteindelijke doel van zowel DMMmaps als Sexy Codicology blijft toch het promoten van manuscripten. De Vos: 'Er zijn nog vele prachtige collecties om te ontdekken, maar omdat ze moeilijk te vinden zijn worden ze nog niet veel gebruikt. Wij hebben passie voor manuscripten en willen dit graag delen. Met onze websites en social media-activiteiten willen we vooral laten zien dat er zulke mooie schatten op het web te vinden zijn.'

Carola van der Drift is Japanologe en werkt bij de East Asian Library van de Universiteit Leiden.

Lees verder

DMMmaps:
digitizedmedievalmanuscripts.org
 Sexy Codicology:
sexcodicology.net
 Twitter @SexyCodicology;
 Facebook www.facebook.com/SexyCodicology

#IPLINGO

iBeacon

Door: Edwin Mijsbergen

Sinds Apple iBeacon in het najaar van 2013 introduceerde als onderdeel van het besturingssysteem iOS 7 duiken de technologie en de toepassingen ervan voortdurend op in het nieuws. Dat roept de vraag op wat je nu precies kunt met dit 'persoonlijke baken'.

iBeacon is de merk- en verzamelnaam voor zendertjes die met behulp van Bluetooth-technologie de aanwezigheid van smartphones en andere apparatuur in de omgeving kunnen herkennen. De technologie stelt apparaten die daar geschikt voor zijn in staat bepaalde acties uit te voeren zodra ze in de buurt zijn van het zendertje. Dit product van Apple is een alternatief voor Near-Field-Communication (NFC), dat in steeds meer smartphones wordt ingebouwd, met als belangrijk verschil dat iBeacon een grotere afstand kan overbruggen (tot 50 meter).

Er zijn talloze toepassingen denkbaar voor de technologie. Behalve het sturen van pushberichten naar klanten en bezoekers kun je ook denken aan betalingen (Apple heeft er inmiddels patent op aangevraagd) of aan indoor navigatie. Anders dan de naam doet vermoeden is iBeacon niet alleen beschikbaar voor iOS van Apple; ook recente versies van Android zijn geschikt voor deze techniek.

De website BuzzFeed kwam eerder deze maand met een paniekverhaal over honderden iBeacons die heimelijk zouden zijn geïnstalleerd in de stad New York, om gerichte

advertenties op gebruikers af te kunnen sturen. Dat verhaal veroorzaakte de nodige ophef bij burgers en stadsbestuur, ook nog toen andere media de berichtgeving nuanceerden.

Dichter bij huis worden iBeacons ook steeds vaker ingezet. Begin oktober meldde het bedrijf Snakeware uit Sneek dat ondernemers in Leeuwarden een grootschalige proef starten met iBeacon, om gericht aanbiedingen te kunnen versturen naar winkelende passanten. Denk aan een reclame voor een goedkope paraplu, op een moment dat het regent. En uit de kunst- en erfgoedsector: in april besteedde IP aandacht aan een primeur van het Groninger Museum, dat iBeacons inzette tijdens de tentoonstelling *De Collectie*. Bezoekers kregen de hoogtepunten uit bepaalde zalen te zien zodra zij met hun iPhone of iPad in de buurt kwamen, in de vorm van audio- en videofragmenten, of tekstuele achtergrondinformatie.

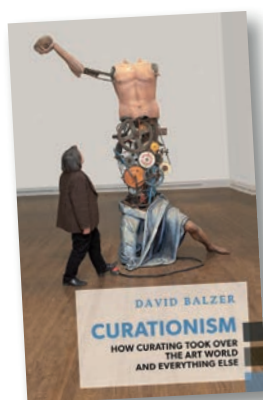
De vraag is of iBeacons ook aan zullen slaan bij het grote publiek. Een paar jaar geleden las je overal over QR-codes, maar dat concept is nooit echt aangeslagen, wellicht omdat het niet laagdrempelig genoeg was. Het gebruiksgemak van iBeacons is echter veel groter. Als je een site als ibeacon-retail.nl volgt beseft je: de beacons hebben meer potentie en nu al meer draagvlak. Daarmee zijn ze toch op z'n minst veelbelovend.

Edwin Mijsbergen is nieuwsredacteur van IP.

Boekenooft van Buchmesse Frankfurt

Ieder jaar komen uitgevers, boekhandelaren, agenten en journalisten bij elkaar in Frankfurt. Al sinds 500 jaar is dit de plek waar het boek laat zien dat het nog lang niet dood is. 7275 deelnemende bedrijven uit 102 landen, 9300 journalisten, 631 agenten, 275.473 bezoekers bezochten van 8 t/m 12 oktober de boekenbeurs. De redactie liep ook door gangen, op zoek naar titels voor de lezers van IP.

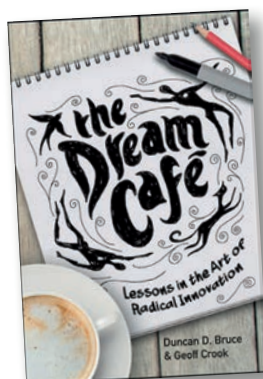
Door: de redactie

Curationism

Auteur: David Balzer
Uitgever: Pluto Press
Versijnt: april 2015

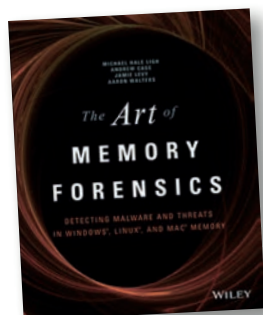
Wat gebeurt er met de rol van de experts nu alles wat we doen *curation* wordt genoemd? *Curation* is een buzzwoord geworden dat op van alles en nog wat wordt toegepast, van regionale kazens tot museumkunst. David Balzer onderzoekt de rol van de curator en de kunst van het cureren.

The dream cafe

Auteurs: Duncan Bruce & Geoff Crook
Uitgever: Wiley
Versijnt: februari 2015

In *The Dream Cafe* worden zakenmensen meegenomen naar het café, om in deze ongebruikelijke omgeving zich te laten inspireren door hoe kunstenaars werken en in contact te komen met andere vormen van innovatie. Duncan Bruce en Geoff Crook geven een inleiding op lessen die marketeers van kunstenaars kunnen leren.

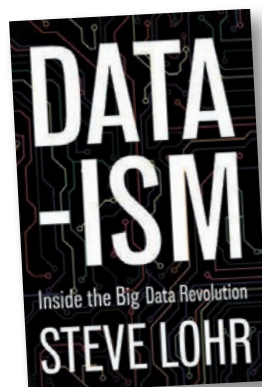

The art of memory forensics

Auteurs: Michael Hale Ligh, Andrew Case, Jamie Levy & Aaron Walters
Uitgever: Wiley
Versijnt: oktober 2014

Memory forensics, de kunst om analyses uit te voeren op het RAM-geheugen van de computer en digitale aanvallen op te sporen, is een praktisch handboek om de volgende generatie malware, *targeted attacks* en *security breaches* de baas te kunnen worden. Een must voor iedereen die verantwoordelijk is voor de veiligheid van computersystemen.

worden. Een must voor iedereen die verantwoordelijk is voor de veiligheid van computersystemen.

Data-ism

Auteur: Steve Lohr
Uitgever: Harper Collins
Versijnt: mei 2015

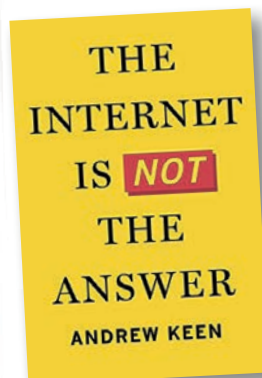
Zoals steenkool, ijzererts en aardolie de stuwende krachten waren van de Industriële Revolutie, vormen data het nieuwe ruwe materiaal van onze moderne economieën. Steve Lohr brengt de opkomst van het 'data-isme' in kaart en laat zien hoe het de wereld verandert.

Think like an engineer

Auteur: Guru Madhavan
Uitgever: HarperCollins
Versijnt: juni 2015

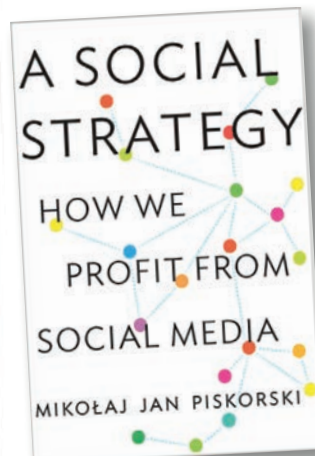
Een ingenieur denkt in verschillende toepassingen – als een Zwitsers zakmes. Een combinatie van toegepast en abstract denken met veel gezond verstand en veel fantasie. Guru Madhavan helpt je de mindset van Google en Apple te doorgronden.

The internet is not the answer

Auteur: Andrew Keen
Uitgever: Atlantic Books
Versijnt: februari 2015

In dit controversiële boek wil Andrew Keen aantonen dat het internet een desastreuze invloed op ons leven heeft gehad. Volgens de auteur moeten we zowel het WWW als de waarde van content herdefiniëren.

A social strategy

Auteur: Mikolaj Piskorski
Uitgever: Princeton University Press
Versijnt: juni 2015

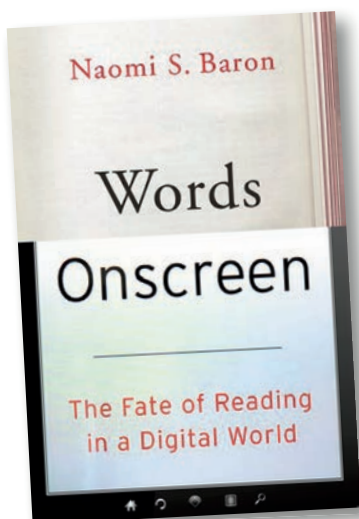
Wat brengen de sociale media ons wat we in het echte leven niet kunnen krijgen? Mikolaj Piskorski beschrijft de sociale strategieën van succesvolle bedrijven en organisaties en creëert zo een roadmap voor dit fenomeen.

MOOCs

Auteur: Jonathan Haber
Uitgever: MIT Press
Verschijnt: november 2014

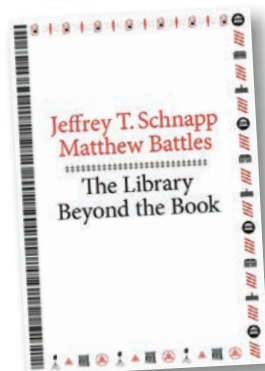
Alles wat je altijd wilde weten over MOOCs, Massive Open Online Courses. Wat zijn het, wat kun je ermee en wat betekenen ze voor het hoger onderwijs?

Words onscreen

Auteur: Naomi Baron
Uitgever: Oxford University Press
Verschijnt: maart 2015

Naomi Baron schrijft over het lot van het lezen in het digitale tijdperk. Ereaders, Kindles en iPads veranderen ons begrip van wat het betekent om te lezen drastisch. En internet zorgt er op zijn beurt voor dat lezen verandert van een solitaire naar een sociale bezigheid.

The library beyond the book

Auteurs: Jeffrey Schnapp & Matthew Battles
Uitgever: Harvard University Press
Verschijnt: juni 2015

De auteurs bekijken de rol die bibliotheken in het verleden hadden en speculeren over wat bibliotheken zullen worden: hybride plekken met boeken, ebooks, analoge en digitale informatie, papier en pixels. Er is in bibliotheken altijd ruimte geweest voor 'nieuwe' media.

The eureka myth

Auteur: Jessica Silbey
Uitgever: Stanford University Press
Verschijnt: december 2014

The eureka myth verdiept ons begrip van hoe kunstenaars, wetenschappers, zakenmensen en de advocaten die hen bijstaan intellectueel eigendom inzetten als een onderdeel van een bredere strategie.

Information politics

Auteur: Tim Jordan
Uitgever: Pluto Books
Verschijnt: februari 2015

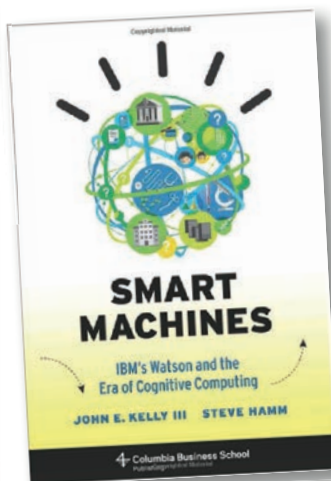
Ruzies en misverstanden over informatie staan in de 21ste eeuw centraal. Voor iedereen die grip wil krijgen op het snel veranderende terrein van de digitale cultuur en conflicten.

Hacker, hoaxer, whistleblower, spy

Auteur: Gabriella Coleman
Uitgever: Verso
Verschijnt: december 2014

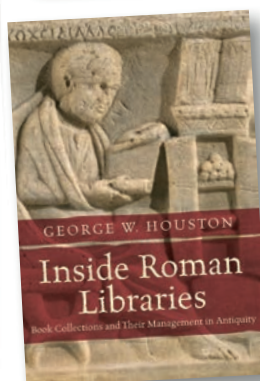
Flot geschreven geschiedenis van een wereldwijde beweging, die in alle opzichten verschilt van andere revolutionaire bewegingen tot nu toe. Antropologe Gabriella Coleman bestudeerde de Anonymous-beweging en drong zo diep door in deze collectieve groepering dat ze door sommigen hun 'professor' werd genoemd.

Smart machines

Auteur: John Kelly & Steve Hamm
Uitgever: Columbia University Press
Verschijnt: december 2014

De eeuw van cognitieve systemen lijkt aangebroken. Hoe zullen computers en slimme systemen ons leven en de economie beïnvloeden? IBM's Watson is de belangrijkste technologische ontwikkeling op dit gebied. John Kelly en Steve Hamm beschrijven de ins en outs van Watson en diens effecten.

Inside Roman libraries

Auteur: George Houston
Uitgever: University of North Carolina Press
Verschijnt: december 2014

Management en collectievorming in bibliotheken van de oudheid. *Inside Roman libraries* beschrijft de oprichting, het onderhoud en gebruik van bibliotheken in de antieke wereld – van Cicero tot Constantijn.

Yooray: een Nederlandse zoekmachine in ontwikkeling

'Ontologiearchitect' Rajan Ritoe werkt aan een nieuwe zoekmachine, Yooray. Een tussenstand.

Door: Edwin Mijsbergen

Tot de eerste internetzeepbel, die duurde tot 2000, was het vrij gewoon dat er regelmatig nieuwe zoekmachines werden gelanceerd, maar toen de bel eenmaal was gebarsten, en de dominantie van Google gestaag toe begon te nemen, raakten bestaande zoekmachines niet alleen meer en meer uit beeld; er leken ook steeds minder nieuwe – en vernieuwende – zoekmachines bij te komen. De enige nieuwe naam die je naast Google, Bing en Yahoo regelmatig in de westerse media zag en ziet opduiken is DuckDuckGo. Toch wordt er nog wel degelijk gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe zoekmachines, ook in Nederland. In 2011 begon 'ontologiearchitect' (zijn eigen beschrijving op LinkedIn) Rajan Ritoe met de ontwikkeling van zijn zoekmachine Yooray, die door het gelijknamige bedrijf wordt omschreven als een 'Smart Explore Engine', een slimme verkenningsmachine dus. Het idee voor het ontwikkelen van nieuwe zoeksoftware, die verbanden tussen onderwerpen beter inzichtelijk maakt dan bestaande zoektechnologie, kreeg Ritoe toen hij werkte aan een boek over de verbanden tussen ontwikkelingen in de kunst, wetenschap, politiek, technologie en economie.

Bollen

Wie een kijkje neemt op de website Yooray.com ziet al snel op welke manier de gebruikers-

interface van de zoekmachine, die nog steeds in ontwikkeling is, zich onderscheidt van de concurrentie. Zoekresultaten worden in deze webtoepassing overzichtelijk gepresenteerd in bollen ('bubbles') die de zoekopdracht en de gerelateerde onderwerpen bevatten. Die bolletjes kunnen met elkaar gecombineerd worden door ze, liefst via een touch screen, over elkaar heen te schuiven. Die actie leidt dan weer tot een nieuwe zoekopdracht, op basis van het 'unieke semantische zoekalgoritme' van Yooray.

Netwerk

Maar in hoeverre leidt dat tot andere zoekresultaten dan bij Google, Facebook Graph Search of Topsy.com? Ritoe legt uit dat Yooray vooral anders werkt omdat er gebruik wordt gemaakt van een dynamisch netwerk dat Yooray doorlopend uitbouwt. De meeste zoekmachines indexeren webpagina's en slaan die op, zodat ze snel gepresenteerd kunnen worden, mede op basis van populariteit. Yooray bouwt daadwerkelijk een dynamisch, semantisch netwerk en slaat

het ook als zodanig op. Als iets verandert in het netwerk, dan verandert de opgeslagen informatie ook. Volgens Ritoe maakt die benadering van informatie het mogelijk dat je, met behulp van zogenoemde adapters, willekeurig welke andere digitale informatiebron aan het netwerk kunt koppelen en erin opslaan. Een concreet voorbeeld: als je op zoek bent naar informatie over afzetmarkten in Japan kun je, mits je bent ingelogd, je eigen LinkedIn-bolletje op de zoekopdracht loslaten. Yooray laat dan al je contacten zien die daar zaken hebben gedaan, en slaat die data vervolgens meteen op in het dynamische net-

werk van de zoekmachine. Ritoe geeft toe dat niet alle elementen van Yooray nieuw zijn. Google lanceerde in 2009 al eens de tool *Wonder Wheel*, en in de bibliotheekwereld wordt nog steeds gebruik gemaakt van de woordenwolk van de *Aquabrowser*. Die beschouwt hij als een soort voorlopers van Yooray, maar dan zonder de dynamische achterkant die zijn zoekmachine wel heeft.

Doorontwikkeling

Een prototype om de technologie uit te proberen is er helaas nog niet, maar daar wordt aan gewerkt. Ritoe zegt al fors geïnvesteerd te hebben in de basis die er nu ligt en hoopt investeerders te vinden voor de doorontwikkeling van het geheel. Als dat lukt, komt er straks misschien eindelijk weer een zoekmachine bij die iets nieuws toevoegt. <

Edwin Mijsbergen is
nieuwsredacteur van IP.

Eric Sieverts

[illegible][illegible]

X
X
X
X
X
X
X
X
X
X
X

De Open Directory bestaat intussen nog wel. Maar hoeveel wordt die nog gebruikt? En hoe goed wordt die nog bijgehouden door zijn 89.824 (!) editors? En de WWW Virtual Library? En de Nederlandse Startpagina's? Ze bestaan nog, maar de achterliggende gespecialiseerde onderwerpsguiden lijken steeds minder goed up-to-date gehouden te worden. En bezoekcijfers van Startpagina.nl blijken in tien jaar tijd toch ook met een factor 10 te zijn ingezakt. Dit alles wekt de indruk dat content curatie niet veel toekomst meer heeft. Maar het hangt er natuurlijk maar vanaf wat je precies onder die term verstaat en om welke schaal het gaat. Gaat het om het hele internet of alleen om heel specifieke segmenten en gebruikersgroepen, of zelfs alleen om de content van je eigen website waar je Schema.org op toepast? Voor dat eerste lijkt inderdaad geen plaats meer, zoals het stopzetten van Yahoo's curatieactiviteiten laat zien. Maar voor kleinschaliger toepassingen lijken er nog volop mogelijkheden. Zij het dat zonder duidelijke doelgroep of use case ook dat laatste moeilijk wordt.

‘Zelf verstopte Yahoo die mededeling in twee regeltjes in een bericht dat verder hoogdravend over Continued Product Focus ging’

[illegible]

✕
 ✕
 ✕
 ✕
 ✕
 ✕
 ✕
 ✕

Eric Sieverts is redacteur van IP
en freelance docent en adviseur

De strijd tegen het algoritme

Hans de Zwart is een van de keynote sprekers op het Jaarcongres van KNVI, NVBA en SOD op 18 november. Zijn verhaal zal gaan over burgerrechten in het digitale verkeer en de achterliggende ethische vragen bij het werk van informatieprofessionals. IP stelde hem alvast een paar vragen.

Jos van Dijk *****

Wat is volgens jou een belangrijk onderwerp voor informatieprofessionals als het om burgerrechten gaat?

‘Ik denk dan op de eerste plaats aan bescherming van de privacy bij het leesgedrag. Bibliotheacarissen hebben zich altijd hard gemaakt om het leesgedrag van hun klanten als privé-zaak te behandelen en te beschermen tegen de overheid. Ik ben benieuwd, en daar wil ik ook onderzoek naar doen, in hoeverre dat principe nog steeds gehandhaafd wordt in het digitale tijdperk. De keuze tussen het gebruik van gegevens voor het beleid van een bibliotheek en de handhaving van de privacy wordt fundamenteel anders nu alle informatie digitaal wordt. Daar moet meer over nagedacht worden. Snowden heeft laten zien dat het noodzakelijk is om hier scherp op te zijn want overheden willen alles weten.’

‘Het recht om puur en alleen voor jezelf informatie te verwerken komt steeds meer onder druk te staan. De lezer van een papieren boek wordt niet bespied. Op het moment dat je het nu koopt als ebook bij Amazon weet dat bedrijf alles via de gege-

vens die worden vastgelegd op de e-reader. Bij elke e-reader die een *phone home* verbinding heeft met de leverancier, wordt leesgedrag vastgelegd en kan het worden ingezien. Niet alleen welke boeken je hebt gekocht, maar ook welke je uitgelezen hebt, hoe lang je erover gedaan hebt, welke woorden je hebt opgezocht, et cetera.’

Dat geldt niet alleen voor ebooks...

‘Inderdaad. Bij de meeste digitale content is er een intermediair tussen lezer en content en die tussenpersoon weet veel meer dan uitgevers, schrijvers, et cetera. Blendle, de

‘Ook in je zoekgedrag word je één kant op gestuurd door het versterkende effect dat eerder gemaakte keuzes op volgende zoekacties hebben’

Hans de Zwart

Sinds 1 oktober 2013 is Hans de Zwart (1976) directeur van Bits of Freedom, de Nederlandse organisatie die opkomt voor digitale burgerrechten. Was daarvoor innovatiemanager voor het wereldwijde HR technologielandschap van Shell. En eerder consultant onderwijstechnologie. Ooit gestart als gymnastiekleraar in de Bijlmer.

‘Ik zou een cursus mediawijsheid willen verbreden tot techniewijsheid’

digitale krantenbank, weet ook precies wat mensen in kranten lezen. Op basis daarvan krijg je van dit soort bedrijven ook aanbevelingen. Zo’n *filter bubble*, waardoor mensen gestuurd worden in de richting van eenmaal gemaakte keuzes, leidt vanzelfsprekend tot vernauwing van het blikveld. Het heeft een zelfversterkend effect op de opinievorming. Output die weer als input wordt gebruikt is als een microfoon die zijn eigen versterkt geluid oppikt. Hetzelfde weten we natuurlijk al langer over het zoekgedrag dat door zoekmachines eindeloos wordt bijgehouden. Het is vrij

eenvoudig op basis daarvan profielen te maken die de overheid maar al te graag wil gebruiken. En ook in je zoekgedrag word je één kant op gestuurd door het versterkende effect dat eerder gemaakte keuzes op volgende zoekacties hebben.’

Hebben informatieprofessionals een taak hier? Wat zouden zij kunnen doen?

‘Ik hoop dat informatieprofessionals willen meewerken aan een wereld waarin je anonimiteit en onbespiedheid kan blijven lezen en waarin informatie gedeeld kan worden

‘Privacy by design zou een voorwaarde moeten zijn voor alle systemen die je in huis haalt’

zonder inmenging van derden. Om het concreet te maken: een catalogus online zou alleen via een versleutelde verbinding aangeboden moeten worden op een beveiligde https-site zodat mensen onbespied kunnen browsen. *Privacy by design* zou een voorwaarde moeten zijn voor alle systemen die je in huis haalt. Verder pleit ik voor dataminimalisatie, het zo min mogelijk opslaan van persoonlijke gegevens. Denk erover na, je hoeft niet alles vast te leggen. Je kunt er ook voor kiezen bepaalde gegevens niet bij te houden. Veel nuttige informatie kun je ook op geaggregeerd niveau opslaan. Daar zijn keuzes in te maken. En daar moet je ook de klant bij betrekken.’

Wat verandert er door de digitalisering in de relatie tussen informatie-professional en klant?

‘Veel operationeel werk is geautomatiseerd maar toegankelijkheid blijft een aandachtspunt. Als klant heb ik baat bij een “curator” met een strenge blik, iemand die informatie voor mij persoonlijk filtert. Dat is geen eenvoudige opgave gezien de vooruitgang in de techniek zoals we die bijvoorbeeld bij Facebook zien. Facebook laat je via een geautomatiseerd proces van alles zien waar je in geïnteresseerd zou kunnen zijn. Ze worden daar steeds beter in. Maar het blijft een techniek, een kwestie van algoritmes. Een informatieprofessional moet betere resultaten kunnen behalen. Je moet daarvoor de strijd aangaan met de algoritmes, informatie toegankelijk maken vanuit een persoonsgebonden perspectief. Een strikt neutraal, objectief standpunt werkt dan niet meer. Je zult als informatieprofessional de diepte in moeten en persoonlijke, subjectieve informatie moeten leveren waar mensen, individueel

of als groep, op een bepaald moment naar op zoek zijn.’

Bits of Freedom heeft zich altijd sterk gemaakt voor netneutraliteit. In Nederland is dat principe nu geaccepteerd. In Europa is de strijd nog gaande. Onlangs heeft de Amerikaanse bibliotheekorganisatie ALA zich aangesloten bij een oproep uit de wereld van onderwijs en wetenschap aan de Federal Communications Commission in de VS om netneutraliteit te garanderen. Hoe belangrijk is netneutraliteit voor ons vakgebied?

‘Het gaat allemaal om onbelemmerde toegang. Vervoerders van bits mogen geen invloed hebben op de content. Discriminatie van content uit winst oogmerk moet verboden worden. Het nachtmerriescenario is de internet.org-app die Facebook in Zambia heeft gelanceerd, waarmee je alleen toegang hebt tot door Facebook voorgeselecteerde diensten. Er is geen open toegang tot internet. Nieuwe initiatieven worden niet toegelaten. “All bits are created equal” is ons motto. Geen nare gatekeepers op het net. In Europa hangt de kwestie nog na amendering van Kroes’ telecomwetgeving door het Europees Parlement. Het draait vooral om prijsdifferentiatie. Mag KPN Spotify tegen een goedkoper tarief aanbieden dan andere muziekdiensten?’

Julie pleiten ook voor een ingrijpende hervorming van het auteursrecht.

‘Voorop staat dat we vinden dat kunstenaars goed beloond zouden moeten worden. Maar het “stelen” van content is volgens ons voor auteurs een minder groot probleem dan het niet gelezen of gehoord worden. Het is volgens mij ook niet zo

PRIVACY CAFÉS

Als burgerrechtenbeweging voor vrijheid en privacy komt Bits of Freedom (BoF) op voor een open internet. De verwantschap met de uitgangspunten van de openbare bibliotheek blijkt uit succesvolle acties voor netneutraliteit en tegen de Buma-taks voor het ‘embedden’ van filmpjes op Facebook en blogs.

Bits of Freedom organiseert in openbare bibliotheken overal in het land Privacy Cafés. Daar kun

je leren je persoonlijke gegevens en communicatie te beveiligen. Dit najaar zijn er bijeenkomsten onder andere in Groningen en Amsterdam (zie privacycafe.nl). De vrijwilligers van BoF en hackerspaces reizen door het land en helpen jong en oud om hun laptop, tablet en smartphone af te schermen tegen nieuwsgierige bedrijven, weetgrage overheden en digitale criminelen. Op het menu staan onder andere: sporen vrij over

het internet surfen, veilige wachtwoorden maken, versleuteling van e-mail en digitale bestanden. Volgens BoF zijn bibliotheken bij uitstek geschikt voor dit soort cursussen. Bibliotheken staan van oudsher voor vrije vergaring van informatie. Iedereen is welkom, je hoeft niet eens lid te zijn. Eigenlijk zou het internet ook zo moeten zijn, je zou vrij moeten kunnen binnen lopen, mensen ontmoeten, kennis uitwisselen en weer weggaan.

Bezoek ons op de KNVI-dag!

OCLC leden **onderzoeken** samen de trends voor de toekomst van alle bibliotheken.

Ze **delen** data, werkzaamheden en bronnen om tijd en geld te besparen en de dienstverlening voor hun gebruikers te verbeteren.

Dankzij hun gezamenlijke inspanningen zijn ze samen in staat de impact van bibliotheken te **vergroten**.

www.oclc.org

‘Het publieke debat over het goede – digitale – leven is gedepolitiseerd’

dat we minder kwalitatief goede literatuur hebben omdat het zo makkelijk wordt gekopieerd. Het delen van informatie moet bevorderd in plaats van belemmerd worden. Dat is trouwens sowieso de reden dat er auteursrecht is. Dat vraagt om regelingen zoals Creative Commons en de vrije beschikbaarheid van alles wat met publiek geld is gefinancierd. Bits of Freedom hanteert het principe van “copyleft”. Al onze producten mogen met bronvermelding overgenomen worden. De meeste schrijvers schrijven ook niet voor het geld. En er zijn voor hen ook andere wegen om inkomsten te krijgen.’

Hoe kunnen de problemen met het uitlenen van ebooks opgelost worden?

‘Met wat meer creativiteit moeten hier betere oplossingen gevonden kunnen worden dan de huidige licentieformule die ontleend is aan de regeling voor software. Creatief vind ik bijvoorbeeld het idee van het Internet Archive, dat nog binnen de huidige juridische kaders valt. Volgens dit idee zou je zonder problemen evenveel digitale kopieën moeten kunnen uitlenen als je fysieke kopieën in bezit hebt.’

Door de digitalisering van informatie lijken we steeds meer invloed te verliezen aan bedrijven en hun programmeurs. We integreren allerlei nieuwe technologie kritiekloos in ons dagelijks leven. De vraag of het zinvol is wordt steeds minder vaak gesteld. Is die trend nog te keren?

Dit raakt een fundamenteel ethisch probleem. Het publieke debat over het goede – digitale – leven is gedepolitiseerd. Allerlei keuzes worden overgelaten aan een technocratische elite. Politici laten zich steeds vaker leiden door de verbeelding van programmeurs met een onuitgesproken normstelsel, soms uit andere landen waar de samenleving anders geordend is en mensen andere waarden belangrijk vinden. Ik heb veel geleerd van Jevgeni Morozov en zijn boek *To save everything: click here*. Een mooi voorbeeld dat ikzelf heb ervaren is de meter die in leenauto’s van Car-to-go zit om mensen zuiniger te laten rijden. Zodra hij op nul zit besluit het algoritme dat je roekeloos rijdt, terwijl dat niet per se het geval is. Zo’n meter is in de Verenigde Staten bedacht waar andere omstandigheden zijn. Zuinigheid en roekeloosheid in Amsterdam zijn niet te vergelijken. Maar het

algoritme dicteert, de software is absoluut. We hebben de “governance” verloren over de techniek die we gebruiken. Je laten leiden door gedigitaliseerde kaarten en navigatiesoftware is ook een voorbeeld. Google bepaalt hoe je naar dit kantoor moet rijden. Veel mensen staan er niet meer bij stil dat er andere wegen zijn en dat niet alles wat uit het algoritme voortvloeit de beste oplossing is. Ook als er alternatieven worden geboden blijven we afhankelijk van niet geopenbaarde keuzes van programmeurs. Een route is politiek: vijftien jaar geleden waren er routeplanners die je niet door de Bijlmer lieten gaan.’

Zie je op dit punt een rol voor informatieprofessionals?

‘Informatieprofessionals kunnen een rol spelen bij de bewustwording van dit soort processen. Een cursus mediawijsheid wordt vaak gezien als een mogelijkheid om mensen meer bewust te maken van risico’s op het internet. Maar die cursussen blijven doorgaans beperkt tot oppervlakkige tips en trucs voor het gebruik van Google. Ik zou het willen verbreden tot “techniekwijsheden”. Bits of Freedom gaat samen met De Waag een curriculum opstellen voor lessen aan kinderen onder de titel “cryptokids”. We willen daarmee een stap verder gaan dan mediawijsheden cursussen en laten zien hoe het internet werkt en wie er de baas is.’

Wat zou je de beroepsgroep verder nog willen meegeven?

‘Naast de verantwoordelijkheid voor de privacy van de lezer zie ik ook een rol weggelegd voor informatieprofessionals bij de bestrijding van censuur. De overheid manifesteert zich steeds vaker als er sprake is van extreme, afwijkende standpunten. Kijk naar uitspraken van politici over de communicatie van jihadstrijders. Er worden maatregelen genomen ter beperking van de uitingenvrijheid los van de vraag of er daadwerkelijk sprake is van wetsovertreding. De rol van de staat is hier zeer discutabel. Voorkomen moet worden dat de overheid haar in de grondwet verankerde terughoudendheid uit populistische overwegingen loslaat. Van informatieprofessionals mag je op dit punt wel wat tegengas verwachten. En ik hoop ook dat ze uitsluitend strafbare publicaties uit hun collectie verwijderen.’

Jos van Dijk is oud-redacteur van IP.

JAARCONGRES
KNVI | NVBA | SOD

Tijdens het Jaarcongres op 18 november houdt Hans de Zwart een keynote lezing. De lezing maakt onderdeel uit van het plenaire programma Information Ethics.

100 YEARS
OF EXPERT-CURATED
CONTENT FOR 50 YEARS.

WE'RE THE STEWARDS OF
THE INFORMATION THAT
MATTERS MOST TO YOU.

CARING

FOR THE RESEARCH COMMUNITY'S MOST IMPACTFUL CONTENT

Web of Science™ connects scholarly content and researchers through citations and controlled indexing. For the past 50 years, we've curated databases spanning every discipline, so you know you're getting the most critical and regionally relevant information driving research around the world.

The global standard for finding and connecting scholarly content across disciplines and the globe, Web of Science is the only database that effectively translates the collective wisdom of the best researchers in each field into a dataset that makes that knowledge available to all.

Web of Science allows you to:

- **Benefit from cover-to-cover indexing** with an objective evaluation process to meet the highest standards
- **Use citation connections** to draw the full picture of the most reputable and impactful research in the scholarly community
- **Identify hidden patterns**, gaining insight into emerging research trends

Visit us at go.thomsonreuters.com/impactful to learn about all of our offerings.

LEREN EN DISCUSSIËREN IN 'ATELIERS'

De Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland, de KVAN (sinds 1891), kent een actieve beroepsgroep die het debat niet schuwt. Er zijn dan ook best wel wat uitdagingen, in managers-jargon 'kansen', waar een antwoord op moet worden geformuleerd. Archiefdiensten en informatiemangers staan bijvoorbeeld bij keten-informatisering voor het vraagstuk om de informatiehuishouding in een organisatie, rekening houdend met verschillende processen, goed te regelen.

En heb je je informatiehuishouding op orde, dan mag je je buigen over het vraagstuk van de actieve openbaarheid en de gevolgen van de wet open overheid. En wat te doen met het bevorderen (de politiek roept) van het gebruik van open data? En hoe documenteren we ondertussen de samenleving, of is dat in het digitale tijdperk, waar de samenleving op internet zichzelf documenteert, een illusie?

In samenwerking met Archief2020, Hogeschool van Amsterdam, Universiteit van Amsterdam en de Reinwardt Academie worden er dit jaar de nodige 'ateliers' georganiseerd, 'werkplaatsen' om te leren en met elkaar in discussie te gaan.

*Directeur Sigfried Janzing,
Streekarchief Midden-Holland (Gouda),
neemt deel aan de ateliers*

Het *Atelier Documenteren van de Samenleving* onderzoekt de hedendaagse verschuivingen binnen de archiefwereld. Digitale en sociale media en de acquisitie van particuliere archieven worden steeds belangrijker. Welke rol kiest een archivaris in de zichzelf (digitaal) documenterende samenleving? En wat vraagt de huidige samenleving van archivarissen?

Centraal in het *Atelier Actieve Openbaarheid van WABO-dossiers* staat het doel van de overheid om tot een eenvoudige en snelle dienst- en vergunningverlening te komen inzake bouwen, ruimte en milieu. Welke behoeften aan actieve openbaarheid hebben burgers, ambtenaren en bestuurders? Wat zijn de kaders, belemmeringen en oplossingen op juridisch, technisch en archivistisch vlak?

Zie voor de agenda www.archiefateliers.nl en kijk ook op www.archief2020.nl en www.kvan.nl

KOM NAAR DE PREMIÈRE VAN 'ALLES IS INFORMATIE'

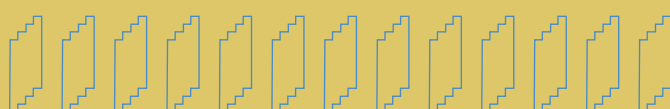
Op 14 juni 2013 kondigde de Vereniging SOD aan een documentaire te gaan maken over het vakgebied informatiedienstverlening. Nu na bijna achttien maanden, tientallen uren overleg, twaalf opnamesessies, ruim tien uur film en twee titels later is de klus geklaard. 'Alles is informatie' is af. En we zijn trots op het resultaat. Op 11 november a.s. laten we de documentaire voor het eerst zien aan het 'grote' publiek in LantarenVenster in Rotterdam.

De documentaire koppelt de ontwikkeling van de informatiemaatschappij aan de dagelijkse werkpraktijk van de professionals, die zorgen voor de toegankelijkheid en het bewaren van de informatie. Vanuit verschillende invalshoeken kijken we naar de invloed van digitalisering, veranderende organisatie en de information overload op ons vakgebied.

Na de premiere op 11 november laten we de documentaire ook zien in track 4 van het KNVI-NVBA-SOD Jaarcongres 'Daar staat een informatieprofessional voor' op 18 november in Nieuwegein. Dus als u wilt weten hoe de TU Delft haar (informatie)toekomst ziet, hoe het gaat met de schoonmoeder van Rick Maes, hoe het gesteld is met de openbaarheid van informatie bij De Nederlandsche Bank, wanneer het A-team van de gemeente Rotterdam in actie komt of waarom het belangrijk is dat er meer muizen dan katten zijn? Kom dan op 11 of 18 november kijken naar 'Alles is Informatie'!

De Vereniging SOD heeft voor 10 lezers
van IP een 'bioscoopkaartje' voor de premiere
op 11 november klaarliggen. Reageer snel
via eric.kokke@goopleidingen.nl.

Jaarcongres KNVI | NVBA | SOD

Daar staat een InformatieProfessional voor

Dinsdag 18 november 2014 - NBC Congrescentrum - Nieuwegein

**Michel
Wesseling**
KNVI

**Kees
Fluyt**
NVBA

**Gert
Zwagerman**
SOD

Samenwerken: een uitdaging en een feest. Tijdens het jaarcongres gaan we er een feest van maken, want dit jaar wordt 'ons' congres georganiseerd in nauwe samenwerking met vrijwilligers en bestuurders van de KNVI, NVBA en SOD. Samen hebben we een programma gemaakt waarin samenwerking ook de rode draad vormt: het gaat over samenwerking binnen organisaties maar juist ook tussen organisaties. Archieven, bibliotheken en musea werken met elkaar samen, maar ook met de semi-overheid, bedrijven en MKB, scholen en het theater.

En dat allemaal in een tijdsgewricht waarin het belang van goed informatiebeheer steeds belangrijker wordt en regelmatig de voorpagina's van kranten en nieuwssites haalt. In het eerste kwartaal van dit jaar was een van de meest gebruikte woorden in de pers 'metadata' en bleek het belang van goed beheer daarvan: een typische uitdaging voor de informatieprofessional.

Big data veroorzaken een heel nieuwe uitdaging voor de informatieprofessional die we niet meer alleen kunnen aangaan, maar in samenwerking met elkaar. We moeten de grenzen verkennen van wat ethisch wel of niet haalbaar is. Wat is de ethiek van de informatieprofessional en waar liggen die grenzen?

Wij nodigen je uit om deel te nemen aan dit spannende congres: 'Daar staat een informatieprofessional voor'.

Sla pagina om voor programmaoverzicht >

Programma Jaarcongres

PLENAIR	TRACK 1	TRACK 2	TRACK 3	TRACK 4
9.00-10.00 uur Inloop, registratie, netwerken en koffie/thee op de netwerkvloer	DE INFORMATIE-PROFESSIONAL ALS GEWETENSVOLLE VERNIETIGER Big data versus privacy Deze track wordt aangeboden door OCLC Door slim koppelen van gegevens beschikt de informatieprofessional over informatie die er voorheen niet was. Zo komt hij van alles te weten en kan hij zelfs voorspellingen doen over toekomstig gedrag. Als een waarzegger vanachter zijn glazen bol, beschikt de informatieprofessional over verleden, heden en toekomst. Een hele verantwoordelijkheid, en hoe zorgvuldig gaat hij hiermee om?	DE UITVINDERS Nieuwe competenties voor een ander vak Help! De informatieprofessional wordt overbodig door de zelfredzaamheid van de burger. Gaan wij ten onder aan ons eigen succes? Deze track gaat over bestaansrecht van de informatieprofessional en het opnieuw uitvinden van ons vak.	NIEUWE KIJK OP IDENTITEIT Inspiratie op locatie We zitten met onze archieven en bibliotheken in een identiteitscrisis. Daarom is het tijd voor een grondig zelfonderzoek. De klant bedienen zit in onze genen. Hoe gaan we die klant gelukkig maken?	SHOW, DON'T TELL! De waarde van de informatieprofessional Deze track wordt aangeboden door Stichting Vogin Een dag uit het leven van de informatieprofessional. Een boeiende reis van een pionier die zijn eindbestemming nog niet kent. Maar die midden in de informatiesamenleving staat en een cruciale rol speelt in het verrijken van mensen en organisaties door slimme inzet van informatie. Met deze track krijg je handvatten om je nog beter te positioneren als spin in het informatieweb.
10.00-10.30 uur Opening plenair programma <i>Information Ethics</i> door Michel Wesseling , voorzitter KNVI				
10.30-10.50 uur Hans de Zwart , directeur Bits of Freedom				
10.50-11.10 uur Tineke Netelenbos , Digital Champion Netherlands en voorzitter ECP, Platform voor de InformatieSamenleving				
11.10-11.40 uur Discussie o.l.v. filosoof Marcel Becker				
11.40-11.55 uur Verslag van trendonderzoek informatieprofessie				
11.55-12.00 uur Afsluiting door de voorzitter				
12.00-13.30 uur LUNCH				
13.30-14.15 uur	Richard Wallis	Erik de Vries e.a.	Chris Bellekom en Marien Brand: Inspiratie op locatie & Placemaking: Casus de Chocoladefabriek	Documentaire Vereniging SOD 'Alles is informatie'
14.15-15.00 uur	Arnoud Engelfriet		Saskia Langenberg: Het Nieuwe Werken - Wat doet de informatieprofessional nog?	Dorine Mobron en Annemarie Noordam: 'Don't tell it, show it!'
15.00-15.30 uur PAUZE				
15.30-16.15 uur	Bodien Abels	Erik de Vries e.a. (vervolg)	Alex Talsma en Wilbert van der Heijden: Casus LocalConnect van Bibliotheek De tweede verdieping	Dorine Mobron en Annemarie Noordam: 'Don't tell it, show it!' (vervolg)
16.15-17.00 uur	Charles Jeurgens		Saskia Langenberg: Het Nieuwe Werken - Wat doet de informatieprofessional nog? (herhaling)	
17.00-18.00 uur RECEPTIE				

TRACK 5**(OVER)LEVEN IN DE INFORMATIE-MAATSCHAPPIJ****Deze track wordt aangeboden door GO opleidingen**

Om te 'overleven' in de informatiedienstverlening is het essentieel om de klant en zijn (informatie)behoeften te kennen en te begrijpen. Een bekend gegeven. Maar hoe werkt dat nu in de praktijk? Hoe leer je die klant nu beter kennen en zorg je ervoor dat je zijn behoefte ook daadwerkelijk begrijpt? Zodat het echt mogelijk is om de informatiedienstverlening te verbeteren.

TRACK 6**DELEN EN INSPIREREN
Informatie in de netwerkmaatschappij**

Een pop-up bieb, culturele crossover, open huis of overzichtstentoonstelling. Archieven en bibliotheken bedenken steeds meer om zichtbaar en relevant te blijven. Daarbij gaan ze over grenzen heen van disciplines en domeinen. En zoeken ze elkaar op om samen te werken. Over deze inspirerende ontwikkeling gaat het in deze track.

TRACK 7**YOUNG PROFESSIONAL**

Goede informatie-professionals zijn goud waard in een bedrijf. Zoeken naar informatie kost weliswaar geld, maar het vinden van informatie levert geld op. Een goede investering dus! Dat wordt ook weer eens bewezen tijdens de Young Talent Track.

TRACK 8**ALTMETRICS
IN DE PRAKTIJK****Deze masterclass wordt aangeboden door EBSCO/ Plum Analytics**

Citaties vormden lange tijd de standaardindicator voor impact en gebruik van wetenschappelijk onderzoek; artikelen gepubliceerd in gerenommeerde tijdschriften die op hun beurt refereerden aan andere gepubliceerde artikelen in andere bekende tijdschriften stonden gelijk aan prestige en erkenning.

TRACK 9**FAB THE LIBRARY!****De bibliotheek als makers- en informatieplaats**

FryskLab is het eerste mobiele bibliotheek FabLab (fabrication laboratory) van Europa. In een voormalige bibliobus komt men in aanraking met digitale fabricage en de principes van open design. Dat bibliotheken in toenemende mate de samenwerking met FabLabs of makerspaces oppakken is niet vreemd. Ze delen kernwaarden als focus op de lokale gemeenschap, de ontwikkeling van het individu en het delen van kennis en informatie.

Neele Kistemaker:

Workshop, Customer journey

Harm van Dijk:

Nieuwe vaardigheden van de IP'er en 21st century skills

6 jonge professionals

aan het woord, onder wie Ruben Baauw, Nienke Bajema, Meike Boertjes, Harko van der Kaap en Willem Kwakernaak

Mike Buschman:

Altmetrics in de praktijk

Jeroen de Boer**Neele Kistemaker:**

Workshop, Customer journey (herhaling)

Rob Bruijnzeels:

Informatie in de netwerkmaatschappij

6 jonge professionals

aan het woord, onder wie Ruben Baauw, Nienke Bajema, Meike Boertjes, Harko van der Kaap en Willem Kwakernaak (herhaling)

Mike Buschman:

Altmetrics in de praktijk (herhaling)

Jeroen de Boer

(herhaling)

Het Jaarcongres KNVI | NVBA | SOD wordt gesponsord door:

The logo for Swets, featuring the word "swets" in white lowercase letters on a red rectangular background.The logo for EBSCO, featuring the word "EBSCO" in white uppercase letters on a dark blue rectangular background.The logo for Stichting GO FONDS, featuring the word "Stichting" in grey, "GO" in white on a green square, and "FONDS" in grey, with the tagline "ontwikkeling van de informatiedienstverlening" below.The logo for GO opleidingen, featuring a large red "GO" icon followed by the word "opleidingen" in red.The logo for uogin, featuring the word "uogin" in white on a yellow and black background, with "/ CURSUSSEN" and "/ FONDS" below.The logo for infor, featuring the word "infor" in white lowercase letters on a red rectangular background.The logo for karmac, featuring the word "karmac" in blue lowercase letters.The logo for nbd biblion, featuring the words "nbd biblion" in a colorful, multi-colored font.The logo for KB Koninklijke Bibliotheek Nationale bibliotheek van Nederland, featuring the letters "KB" in gold and the full name in black.

EBSCO Information Services

EBSCO Information Services is ruim 70 jaar actief in de informatiewereld en heeft het bieden van de beste dienstverlening die aansluit op de wensen van klanten wereldwijd centraal staan.

Innovatie speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het geïntegreerde totaal aanbod, dat naast adviserende dienstverlening en tools voor het beheer van tijdschriftabonnementen en pakketlicenties bestaat uit wetenschappelijke databanken e-books, point-of-care oplossingen, een learning management & training systeem, altmetrics tool PlumX en discovery-oplossing EBSCO Discovery Service.

Met een vaste notering in de Forbes Top 200 en de hoogst toegekende D&B Financial Strength Rating bewijst EBSCO haar financiële stabiliteit en betrouwbaarheid.

OCLC

Als organisatie zonder winstoogmerk levert OCLC diensten en voert onderzoek uit ten behoeve van bibliotheken, documentatiecentra van overheid en zorgsector, musea, archieven en andere culturele instellingen: geautomatiseerd catalogiseren, interbibliothecair lenen, elektronische content, conserveren, bibliotheekbeheer (lokaal, gehost of in de cloud) en online activiteiten. WorldCat, de rijkste bibliografische catalogus, het WorldShare-pakket en de Nederlandse gemeenschappelijke informatie-infrastructuur vormen de kern daarvan. OCLC is een samenwerkingsverband van lidbibliotheken, sinds 1967 bestuurd door en actief dankzij deze bibliotheken. Het publieke doel is de toegang te verbeteren tot de informatie die zij bieden en manieren te vinden om door samenwerking kosten te beperken.

GO opleidingen

School voor Informatie GO opleidingen helpt informatieprofessionals en hun organisatie in de transitie van een analoge naar een digitale informatiedienstverlening:

* Opleidingen: Wij verzorgen modulair opgebouwde diploma-opleidingen op hbo- en mbo-niveau.

* Cursussen & workshops: Onze cursussen richten zich op een introductie of specialisatie in een bepaald onderwerp. Zij kenmerken zich door actualiteit en een sterke praktische benadering.

* Maatwerk: Opleidingsbehoeften verschillen per organisatie. Daarom verzorgen wij maatwerktrainingen, die volledig zijn toegespitst op uw wensen.

* Resultaatgericht: Elke organisatie wil resultaat bij het investeren in opleidings- en ontwikkeltrajecten. GO opleidingen begrijpt dat! Daarom zetten wij didactische hulpmiddelen in, die zorgen voor het gewenste resultaat.

Document Campus
400 km
archiefruimte

Lelystad

Uw archiefpartner in:

- Archiefbeheer
- Archiefbewerking
- Digitalisering

Karmac is uw archiefpartner voor Het Nieuwe Werken!

Uw kantoor is geen werkomgeving meer, maar een ontmoetingsruimte. Karmac spreekt over een kantoorloos kantoor, ingericht specifiek op de behoefte van Het Nieuwe Werken. Nu denkt u waarschijnlijk Karmac gaat ons helpen. En dat is correct. Niet bij de inrichting van een kantoor, niet bij de transitie van uw mensen. Wel bij de ondersteuning in de archief- en documentprocessen. U heeft, ook binnen Het Nieuwe Werken, op kantoor, thuis, onderweg, de toegang tot uw informatie nodig.

Karmac beheert uw archief- en documentadministratie op haar volledig ingerichte Document Campus. Kom en aanschouw met uw eigen ogen wat de mogelijkheden zijn voor het fysiek archiveren en digitaliseren van uw archief- en documentadministratie op onze Document Campus langs de A6 in Lelystad.

Natuurlijk zijn wij u óók graag van dienst.

Bel ons voor een afspraak, 0320 - 28 69 45.

karmac
Facilitair

Oud-bibliotheekdirecteur Hans van Hartevelt:

'Denk als bibliotheek vooral niet dat je veilig bent'

Eind 2013 sloot de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam haar deuren. De meer dan tien kilometer collecties waren toen al verdwenen uit het KIT-gebouw aan de Mauritskade, en de vijftig personeelsleden van de bibliotheek ontslagen. Oud-bibliotheekdirecteur Hans van Hartevelt doet in zijn onlangs verschenen roman 'De verkwanseling van een kroonjuweel' een boekje open over de sluiting. Jos Damen vroeg hem naar de achtergronden van het verhaal over de neergang.

Jos Damen *****

'Te groot om om te vallen? Dat heb ik wel gedacht, maar dat bleek naïef'

Foto: Monique Kromhout

Jos Damen is hoofd van bibliotheek en IT bij het Afrika-Studiecentrum in Leiden.

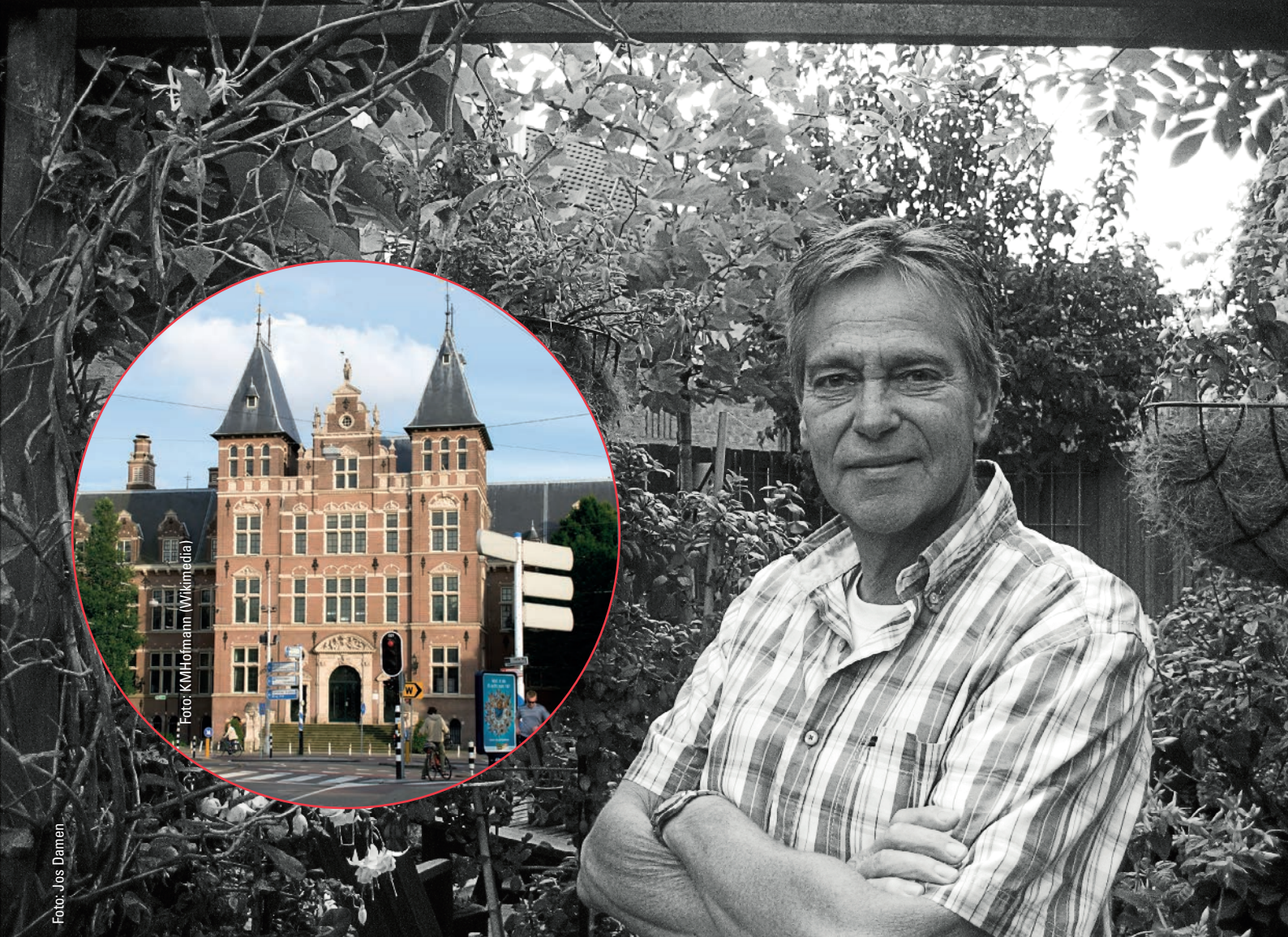
De bibliotheek was onderdeel van het KIT, een grote speler op het gebied van internationale samenwerking, dat ook bijvoorbeeld het Tropenmuseum beheerde. De collectie van de KIT-bibliotheek bestond uit elf kilometer boeken en tijdschriften, vooral op sociaal-economisch, medisch, landbouw- en cultureel gebied. De collectie was opgebouwd sinds de achttiende eeuw. De subsidie voor het KIT werd de laatste jaren door de bewindslieden Knapen en Ploumen afgebouwd van ca. 25 miljoen in 2011 naar nul in 2014. Het KIT sloot daarop zijn theater en bibliotheek, stootte het museum af en concentreert zich nu op zijn werk in internationale samenwerking. De bibliotheekcollectie werd eind 2013 verdeeld over meer dan twintig instellingen, waarvan de belangrijkste zijn: de Bibliotheca Alexandrina in Caïro (Egypte), de Leidse Universiteitsbibliotheek en de Nederlandse Vereniging Medisch Erfgoed in Urk (zie kader). Met zijn roman *De verkwanseling van een kroonjuweel* vertelt Hans van Hartevelt het verhaal van bin-nen uit.

André Hazes

Van Hartevelt: 'Toen de eerste boeken van de collectie het KIT-gebouw uit gingen en André Hazes uit de boxen van de verhuizers begon te schallen, dacht ik: "Dit verhaal moet ik opschrijven". Niet uit ran-cune of om te zwartepieten, en ook geen verhaal van *good guys* tegen *bad guys*. Nee, puur het vastleggen van het proces, zodat anderen daarmee hopelijk meer in-zicht krijgen. De werkelijkheid was na-tuurlijk gruwelijker en harder dan in het boek (opengebroken cao met uitgekleden ontslagregelingen), maar als romanschrij-ver schaaft je dat tot een verhaal.'

Omzet

'Te groot om om te vallen? Dat heb ik wel gedacht, maar dat bleek naïef. Op het hoogtepunt, tussen 2008 en 2011, had het KIT in totaal een omzet van 45 miljoen euro per jaar. Daarvan kwam ongeveer de helft van de overheid, maar dat was géén lumpsum, maar outputfinanciering. De

Hans van Hartevelt. Inzet: Gebouw van het KIT Amsterdam

andere helft haalde het KIT uit de markt. De omzet van de bibliotheek was vier miljoen. Dat betekende dat het KIT producten leverde waar het financiering voor kreeg, bijvoorbeeld de overdracht van landbouwkennis in Ghana, of een bibliotheekproject in Mozambique. De rapportages en de productiecijfers bepaalden de financiering. Er waren kwalitatieve en kwantitatieve afspraken, projecten gingen vooral op basis van inschrijving. “De overheid op afstand”: het werkte als een trein.’

Bibliotheek: 25% inkomsten

‘Voor de bibliotheek, met een omzet van vier miljoen per jaar, werd een miljoen uit de markt gehaald, vooral op het gebied van informatiedienstverlening (een bibliotheekdienst draaien voor Artsen zonder Grenzen, ECDPM, ICCO; website voor OIKOS, adviesmissies, informatiecentra en trainingen, met bijvoorbeeld Elsevier, in wel 35 landen). En toen ging het mis.’ ‘Vanaf 2010 ging de wind anders waaien. Het ministerie van Buitenlandse Zaken

prees ons met de mond, maar de financiering ging op slot. Staatssecretaris Knapen vroeg ons een plan te maken voor drie jaar, daarna voor vijf jaar en daarna met een “doorkijkje” naar 2020. Vervolgens verweet men het KIT dat we business as usual wilden bedrijven. Maar je kan bestaande producten toch niet ineens inhoudelijk omgooien? Dat is schieten in je eigen voet!’

KB

‘Op een hoorzitting van de vaste Kamercommissie betitelde Knapen het KIT als een ratjetoe. De regering viel, maar Knapen trok op zijn laatste werkdag toch de stekker uit het KIT. Onder zijn opvolger Ploumen ging geen andere wind waaien. Waarom niet? Dat is me een raadsel. We moesten wel het ene na het andere plan schrijven, om uiteindelijk in april te horen te krijgen: toch maar niet. Ik had de Koninklijke Bibliotheek daarvoor gelukkig al benaderd om de collectie eens door te lichten: uniciteit, belang et cetera. Die commissie, onder voorzitterschap van Bas

‘De werkelijkheid was natuurlijk gruwelijker en harder dan in het boek’

Savenije, heeft daar toen naar gekeken, in het kader van verweesde collecties. Veertig procent van de KIT-collectie bleek uniek in Nederland. De commissie heeft toen een onderscheid gemaakt in de collectie: voor de boeken van vóór 1950 (“koloniaal erfgoed”) had de overheid een zorgplicht, en voor de periode na 1950 moest de uniciteit bekeken worden en moest er zorgvuldig ontmanteld worden.’

Bussemaker

‘Toen kwam minister Bussemaker om de hoek kijken. Zij werd aangesproken op het punt van het cultureel erfgoed. Zij en minister Ploumen waren bereid tot een transitiefinanciering van het KIT op twee voorwaar-

‘Je moet eens weten hoeveel handelaren de kaartcollectie direct wilden komen ophalen’

den: (1) het Tropenmuseum los van het KIT, en dat museum dan in fusie met Leiden en Berg en Dal en (2) de collectie van de bibliotheek wordt overgedragen aan het rijk. We juichten, maar wisten hoe moeilijk het zou worden. We hebben van alles geprobeerd om zelfstandig verder te gaan (Partos, SNV, ZAH, vermogensbeheerders), maar voor een goed plan heb je startkapitaal nodig, en vooral tijd om contracten rond te krijgen. Dat lukt niet in een half jaar, maar we hadden uitstekende vooruitzichten en al een project van 16 fte op zak.’

Zorreguita

‘Wat me het meest stoort, is dat Nederland nu een deel van zijn institutioneel verleden kwijt is. De collectie is verknipt en opgedeeld. De samenhang is er niet meer. Wie de geschiedenis van de Nederlandse relatie met het buitenland in de laatste vijftig jaar wil schrijven op het gebied van ontwikkeling, vond bij het KIT honderdduizend rapporten over dat onderwerp. Die liggen nu deels in Egypte. Hoogleraar Michiel Baud vertelde dat hij zijn studie naar de vader van Máxima, Jorge Zorreguita, niet had kunnen doen zonder de KIT-collectie. Tweehonderd bibliotheken in Afrika die afhankelijk waren van de dienstverlening van de KIT-bibliotheek hebben geklaagd bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, dat vooral bleef zwijgen. Het ministerie van Onderwijs was natuurlijk blij dat het erfgoed naar Leiden ging, zodat er geen lastige Kamervragen kwamen over de verkwanseling van cultuur.’

Falen

‘Je hoort wel eens opmerkingen over een veronderstelde arrogantie bij het KIT, over de slechte relatie tussen het KIT en het ministerie op topniveau. Ik vind dat het toenmalige bestuur de onderhandelingen met het ministerie van Buitenlandse Zaken goed gedaan heeft. Er wordt beweerd dat het KIT zijn gelijk via de rechter wilde halen, maar dat gebeurde pas nadat overleg mislukt was: en het hele MT en de toezichthouders steunden de opstelling van het bestuur. Het was, achteraf gezien, een collectief falen: van het ministerie, van het KIT – dus ook van mij –, maar ook van het bedrijfsleven dat ons heeft opgericht, zoals Shell, Unilever en ABN AMRO, en van de gemeente Amsterdam.’

Sleutelroman

‘Of mensen in de roman herkenbaar zijn? Dat moet de lezer zelf maar uitmaken. Mijn roman is een sleutelroman genoemd, maar ook een apologie. Ik hoop echter dat mensen de roman lezen als meer dan een sleutelroman, want uiteindelijk probeer ik de zaak natuurlijk boven een specifieke bibliotheek uit te tillen. Ik heb geprobeerd uit te leggen wat er met 250 jaar cultureel erfgoed kan gebeuren, en ook welke pro-

Waar is de 11 km boeken en tijdschriften van het KIT gebleven?

De drie belangrijkste overnames

1. **Bibliotheca Alexandrina (Egypte):** 400.000 boeken, 20.000 tijdschriften
2. **Universiteit Leiden:** ‘koloniaal erfgoed’ (vóór 1950) en kaart- en atlascollectie (<100.000)
3. **Medische geschiedenis in Urk:** ca. 20.000 banden en 500 tijdschriften

De rest

4. **Afrika-Studiecentrum Leiden:** ca. 3.000 boeken
5. **Ambassade Indonesië:** 13.000 publicaties
6. **Amsterdam Pipe Museum:** kleine (Nederlandstalige) deelcollectie
7. **Atria, Kennisinstituut voor emancipatie Amsterdam:** <100 publicaties
8. **Bibliotheek Moluks Instituut voor Kerk & Samenleving:** ca 300 publicaties
9. **Burma Centrum Nederland (Amsterdam):** aantal tijdschriften en boeken
10. **Goethe Universität, Frankfurt:** 2.000 boeken
11. **Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van Aruba:** ca. 100 boeken
12. **KNAW, Huygens Institute for the History of the Netherlands:** tijdschrift *Die Umschau*
13. **KITLV Leiden:** ca. 12.000 publicaties
14. **Koninklijke Bibliotheek, Den Haag:** resterende Nederlandstalige unica
15. **Maritiem Museum Rotterdam:** 3.800 publicaties
16. **Nederlandse Antillen:** ongeveer 10.000 publicaties
17. **NIOD Amsterdam:** 1.200 publicaties
18. **Openbare Bibliotheek Gouda:** aantal publicaties over cacao
19. **Rijksmuseum Amsterdam:** 12.000 publicaties
20. **Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek, Deventer:** 3 dozen publicaties
21. **Suriname:** 25 meter publicaties
22. **Vredespaleis Den Haag:** 4.000 boeken en ca. 100 tijdschriften
23. **Duizenden particulieren** die op de laatste dag de restanten mochten meenemen: enkele duizenden publicaties

Bron: www.kit.nl/kit/bibliotheekcollectie-onder-dak/ (gecorrigeerd)

‘Wat me het meest stoort, is dat Nederland nu een deel van zijn institutioneel verleden kwijt is’

cessen daarbij spelen. De politiek speelde natuurlijk een grote rol.’

‘Ontwikkelingssamenwerking moest anders – daar had ik alle begrip voor. Ik vond juist dat het KIT daarmee bezig was, samen met onze partnerinstellingen. Verder is er de interne en externe machtswerking: bestuur, toezichthouders, personeel. Je kunt niet iemand aanwijzen die als enige heeft gefaald. Ook een saneerder krijgt een opdracht en voert die uit.’

‘Ik hoop vooral dat mensen zich achter de oren krabben, want denk als bibliotheek maar niet dat je veilig bent. Mene tekkel. Verder hoop ik op wet- en regelgeving, want in de komende nieuwe bibliotheekwet staat veel over taken en bestuurslagen, maar niets over hoe er omgegaan moet worden met verweesde collecties. Een gemiste kans.’

Held Serageldin

‘Natuurlijk waren er lijkenpikkers. Je moet eens weten hoeveel handelaren de kaartcollectie direct wilden komen ophalen. Maar ik ben ook mooie personen tegengekomen, zoals professor Mart van Lieburg die de hele medische collectie naar Urk heeft gebracht en daarmee behouden heeft. En Ismail Serageldin: die man is een instituut. Hij is directeur van de Bibliotheca Alexandrina, en was zeer resoluut in zijn email: stuur alles maar naar Egypte. “I can’t stand the thought of books being shredded.” Serageldin, voormalig vice-president van de Wereldbank, is een man van eruditie, en gelukkig ook iemand met macht en kennissen. In de roman houdt hij als tribuut zijn eigen naam. Die 400.000 boeken zijn veilig in Egypte. In Nederland is cultuur niet veilig. Wij zijn gezegend met een ex-staatssecretaris van cultuur (Zijlstra – JD) die in functie trots verklaart dat hij blij is dat hij geen verstand van cultuur heeft.’

RECENSIE ‘DE VERKWANSELING VAN EEN KROONJUWEEL’

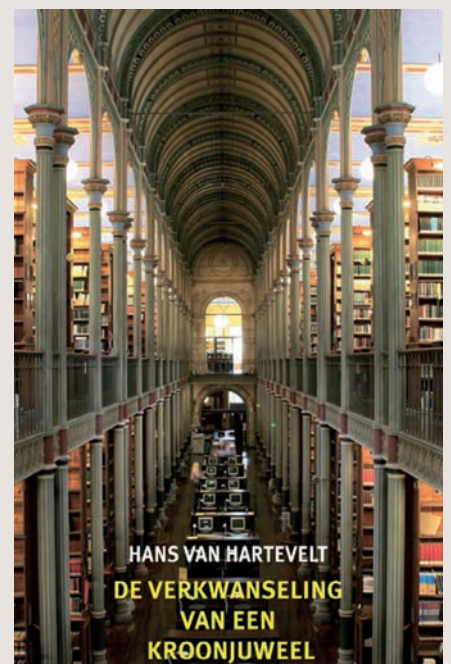
Mislukte roman – en toch verplichte literatuur

In zijn roman ‘De verkwanseling van een kroonjuweel’ vertelt Hans van Hartevelt het verhaal over de teloorgang van de KIT-bibliotheek van binnenuit.

Door: Jos Damen

Hans van Hartevelt geeft als ex-baas van de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor de Tropen in zijn roman *De verkwanseling van een kroonjuweel* van binnenuit een mooi portret van de ondergang van de KIT-bibliotheek: van drie miljoen subsidie naar nul, van elf kilometer boeken naar niets, van vijftig medewerkers naar lege kamers. Het gebrek aan cultureel besef van de overheid ten opzichte van het KIT was eind 2013 een schandvlek op Nederlands aanzien in het buitenland, en Van Hartevelt geeft in zijn roman knap weer hoe de ondergang plaatsvond, en vooral hoe de nauw betrokkenen daarin acteerden. Dat doet hij op een slimme manier: de lezer kijkt mee door de ogen van een van de wat meer sympathieke hoofdpersonen, de wat brommerige Jeroen van Helferen, afdelingshoofd van het ‘KIOC’. In dertig hoofdstukken gaat het onafwendbaar de verkeerde kant op, in titels lopend van *Rechtszaak* via *Nieuwe kansen* tot *De onttakeling*. Onder tussen schetst Van Hartevelt portretten van de hoofdrolspelers, in wie de ingevoerde lezer zonder moeite kenmerken van de echte hoofdrolspelers Jan Donner, Bram van Ojik, Rudy Rabbinge, Jasper van Dijk en Ben Knapen herkent. Maar ze zijn het natuurlijk ook niet, want Van Hartevelt boetseert de werkelijkheid zodanig dat het verhaal overeind blijft, en componeert de figuren vooral om met zijn verhaal te laten zien dat in deze Griekse tragedie ieder zijn rol speelt, maar dat niet de personen, maar de achterliggende politieke werkelijkheid doorslaggevend is. Daarmee tekent hij een realistisch beeld van de laatste jaren van het KIT als geheel.

Als roman vind ik *De verkwanseling van een kroonjuweel* niet geslaagd. De ontknoping is bekend, en Van Hartevelt weeft – behalve de ‘redding’ van de boeken – geen andere verhaallijn in. De hoofdfiguren blijven te veel van bordkarton, juist omdat ze niet veel meer kunnen doen dan hun noodlot acteren. De roman is wél zeker geslaagd als sleutelroman. In bibliothekenland

zal iedereen meevoelen met of lachen om sommige van de personages. Datzelfde geldt voor de wereld van ontwikkelingssamenwerking en universiteiten, met bijkans even grote ego's als in de politiek.

Toch is deze roman verplichte literatuur voor iedereen uit de wereld van cultureel erfgoed. Van Hartevelt schetst het krachtenveld, en de soms schijnbaar onafwendbare gang van zaken. In de roman heeft slechts één persoon het voorrecht gekregen om met eigen naam genoemd te worden. Dat is de held van het verhaal, die bijna eigenhandig vierhonderdduizend boeken uit een Nederlandse bibliotheek redt van de vuilnishoop door ze in veiligheid naar Egypte te brengen: Ismail Serageldin, directeur van de Bibliotheca Alexandrina. Ergens gloort altijd hoop.

] Hans van Hartevelt: *De verkwanseling van een kroonjuweel*. In de Knipscheer. ISBN 9789062658626. € 19,50

Boekenvak zucht onder ebooks

In de zomer van 2014 is er op het gebied van ebooks en de verhuur/uitleen daarvan veel gebeurd. Nieuwe initiatieven zagen het licht, rechtszaken werden gevoerd en de hoeveelheid transacties groeide. Tegelijkertijd blijft het met de verkoop van ebooks enigszins kwakkelen: de stijging vlakt in ieder geval af. Tijd voor een inventarisatie van de markt.

Bob van Duuren *****

‘Het boekenvak moet – om het papieren boek te redden – zichzelf opnieuw uitvinden’

Bob van Duuren is uitgever bij van Duuren Media en directeur van e-readingplatform Yindo.

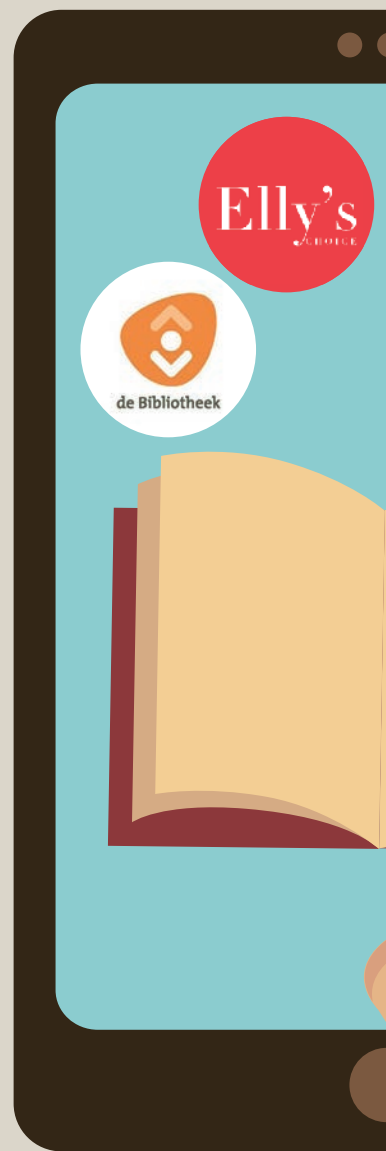
In aanloop naar de zomer was er een belangrijk initiatief dat regelmatig het nieuws haalde: een ‘Spotify voor boeken’ van de uitgeverijen WPG en LannooMeulenhoff. In 2013 spraken deze uitgeverijen van ‘Bookify’, totdat er in april 2014 een meer concrete naam opdook: ‘Riddo’. Inmiddels zijn we bijna een jaar verder na de eerste geruchten, en Riddo is in nog geen velden of wegen te bekennen.

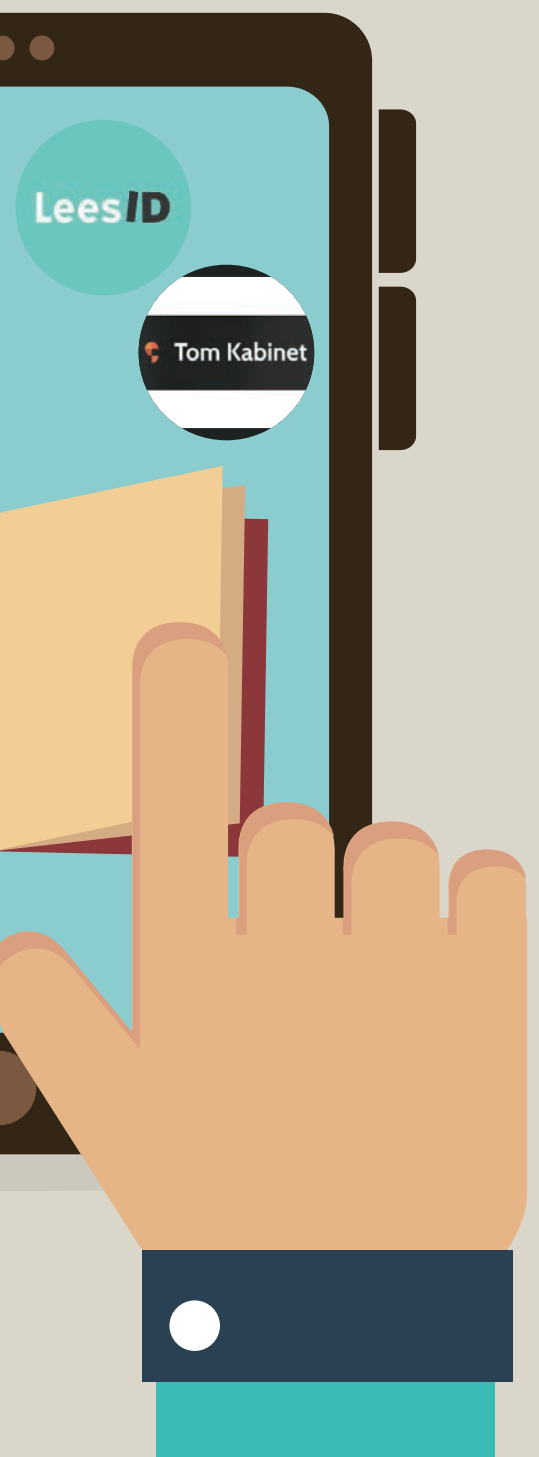
Of er aan wordt gewerkt is onduidelijk – bij de genoemde uitgeverijen zijn ze niet scheutig met informatie. Wellicht is het project in de ijskast gezet nadat bekende auteurs als Kluun en Robert Vuijsje publiekelijk hun vraagtekens bij een *all you can read*-constructie plaatsten. Of wellicht blijkt het hele project qua businessmodel niet rond te krijgen; de tijd zal het leren.

Wat deze zomer wél werd gelanceerd is Elly’s Choice, een sympathiek initiatief van (voornamelijk) VBK, de derde grote concernuitgever in Nederland. Elly’s Choice biedt – de naam zegt het al – een keuze van (virtuele) Elly aan, zodat er zelf niet veel te kiezen valt. Toch is het initiatief interessant, want voor slechts 2,99 per maand krijgt de klant (permanent) de beschikking over tien voorgeselecteerde ebooks. Daarbij heeft VBK aangekondigd dat elke maand minimaal vijf bestsellers in het as-

sortiment zijn opgenomen. Ook al lees je in een jaar maar vijf boeken uit het totale aanbod (van 120 titels op jaarbasis), dan nog is 36 euro een schijntje. De ambities van Elly’s Choice zijn echter (erg) hoog: minimaal 100.000 abonnees. Het is nog te vroeg om iets zinnigs over deze ambitie te zeggen.

Ook Bibliotheek.nl (BNL) heeft deze zomer niet stilgezeten. In september is een nieuwe campagne rond de uitleen van ebooks gevoerd. Er zijn aan het – enigszins verouderde – aanbod nieuwere uitgaven toegevoegd waarmee de teller nu op 7.000

titels staat. Het betaalde pluspakket – dat leden toegang moet geven tot maximaal 18 actuele tot zeer actuele titels – is tot nader order uitgesteld. Dit houdt in dat bibliotheekleden gratis toegang hebben tot het volledige assortiment. Het aantal transacties neemt hard toe en BNL betaalt (uit ‘eigen’ zak) de uitgevers voor deze transacties, beginnend bij 12 cent per uitlening en oplopend tot (uiteindelijk) 60 cent. Auteurs die 25 procent royalty’s krijgen (gangbaar bij ebooks) vangen dus minimaal 4 en maximaal 15 cent per uitlening. Een laatste ontwikkeling die ik hier niet

onvermeld wil laten is LeesID, het onder de vlag van Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) in de markt gezette en door Bol.com ontwikkelde centrale boekenplankje voor ebooklezend Nederland. Klanten die een LeesID aanmaken hebben op websites van deelnemende retailers (zoals Bol.com, Ebook.nl en Managementboek.nl) toegang tot al hun ebooks, ongeacht bij welke leverancier ze zijn aangeschaft. Ook al sympathiek, maar toch ook een meesterzet van Bol.com, zoals ik eerder al heb betoogd (zie tinyurl.com/ppfbajh). Alhoewel in eerste instantie werd gesuggereerd dat Bibliotheek.nl de LeesID ook zou ondersteunen, zijn de laatste berichten dat dat op korte termijn niet zal gebeuren.

Marktontwikkelingen

Initiatieven zoals hiervoor genoemd zijn gunstig voor het aantal ebooktransacties. CB Logistics levert aan Bibliotheek.nl, en het zal niet verbazen dat het aantal uitleningen in de eerste negen maanden van 2014 spectaculair is gegroeid. Helaas (?) levert CB niet aan Elly’s Choice, dus de impact van deze dienst op het aantal transacties is op dit moment nog niet bekend. Wanneer Ridido live gaat, valt het nog maar te bezien of we die gegevens boven tafel zullen krijgen.

De reden om het aantal transacties hier aan te halen heeft te maken met een nieuwe service van CB: een infosheet per kwartaal die de ontwikkelingen op ebookgebied in kaart brengt. Er valt een en ander af te dingen op de opmaak van de infographics, maar informatief zijn ze wel. Die van het derde kwartaal is te vinden op tinyurl.com/kxqlq2lw. Ik ben zo vrij geweest een detailgrafiek uit de CB-infographic hier te kopiëren (zie pagina 32).

Op het oog kun je uit deze grafiek opmaken dat het aantal uitleningen dit jaar (Q1-Q3) al rond de 400.000 ligt. Let wel: dit zijn alleen uitleningen via Bibliotheek.nl dus. Partijen met eigen ecosystemen (zoals bijvoorbeeld Elly’s Choice en Yindo) zijn niet in deze cijfers meegenomen. Het aantal verkopen is na het derde kwartaal van 2013 sterk ingezakt en heeft pas een jaar later het oude niveau (licht) overtroffen. Met andere woorden: het aantal verkochte ebooks dreigt in 2014 slechts 10-20 procent hoger te liggen dan in het jaar ervoor. Met een algemene markt van papieren

boeken die (qua omzet) momenteel op -10,5 procent staat (bron: GfK) betekent dit slecht nieuws voor de boekenbranche in het geheel: de omzettoename op ebooks compenseert de omzetafname op papieren boeken niet, en bovendien heeft de boekhandel weinig boodschap aan de verkoop van ebooks.

Controverse

Een markt die het zwaar heeft is gebaat bij rust, maar als 2014 iets niet heeft gebracht dan is het dat laatste wel. Na de spraakmakende faillissementen van ECI en Polare aan het begin van dit jaar, zijn diverse partijen elkaar in de haren gevlogen, waarbij het opvalt dat het steeds vaker over ebooks gaat.

Eerder noemde ik Kluun en Vuijsje al die weinig gecharmeerd bleken te zijn van het Ridido-initiatief van WPG en LannooMeulenhoff. Dit heeft uiteraard – begrijpelijk – met geld te maken, want als je alles kunt

‘Koppeling tussen papier en digitaal/online is en blijft belangrijk’

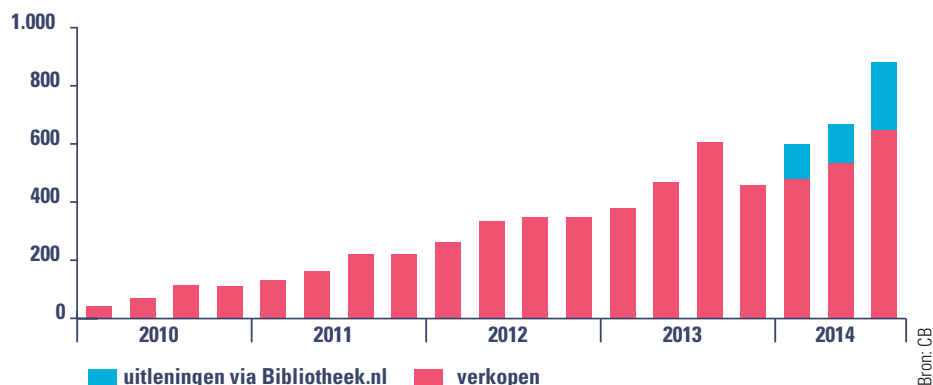
lezen wat los en vast zit, wat wil je er dan nog voor betalen?

Verder vond enkele maanden geleden het proefproces plaats dat de VOB tegen de Stichting Leenrecht had aangespannen. De VOB wil dat de uitleen van ebooks onder het leenrecht komt te vallen. De rechter heeft het Europese Hof nu om uitleg van de Europese regelgeving gevraagd, ongetwijfeld gezien de impact ervan voor alle 28 lidstaten.

En tot slot: NUV en GAU spanden een zaak aan tegen Tom Kabinet, die ze overigens verloren. Tom Kabinet is een soort Marktplaats voor tweedehands ebooks. Een lezer kan daar zijn gelezen ebook uploaden en doorverkopen. Een sympathiek

Afzet per kwartaal (x 1.000)

De ontwikkeling van ebooks
in het Nederlands taalgebied (Q3 2014)

‘Als ebooks via de bibliotheek weggegeven kunnen worden, zal het animo onder uitgevers om ebooks te blijven maken rap afnemen’

idee, maar de uitgevers dachten daar anders over. De rechter kon echter geen onrechtmatigheid in het handelen van Tom Kabinet vinden, dat stelt dat ebooks software zijn, onder het UsedSoft-arrest vallen en dat er sprake is van ‘uitputting’: is een ebook (voor de eerste keer) verkocht, dan heeft de rechthebbende geen zeggenschap over wat er verder mee gebeurt. De uitgevers hebben aangekondigd een spoedappèl aanhangig te maken, maar dat moet – op het moment dat ik dit schrijf – nog gebeuren.

Het rommelde deze zomer echter niet alleen op het gebied van ebooks. In de media verschenen op diverse plekken artikelen van mensen die uitgesproken vóór of uitgesproken tegen de vaste boekenprijs zijn. Er blijkt tussen voor- en tegenstanders weinig begrip voor elkaars zienswijzen te zijn; de discussie zal dan ook nog wel even voortduren. Er is beloofd dat de politiek zich dit

najaar nog met de zaak bezighoudt, maar of dat wezenlijke veranderingen met zich mee zal brengen valt te bezien.

Wat te doen?

De staat van het (boeken)vak is op dit moment zorgwekkend; zeer zorgwekkend. Er zijn enkele lichtpuntjes die in dit artikel aan de orde zijn gekomen, maar of ze het tij weten te keren is maar zeer de vraag. Dat uitgevers aan de bak zullen moeten staat buiten kijf; meer klantenbinding, meer direct marketing, meer contentmarketing, meer online. De verkoop van boeken verschuift tenslotte steeds meer naar online, en de uitdunning van het boekhandelsbestand is nog niet tot stilstand gekomen.

Helaas heeft de boekhandel maar weinig mechanismen in handen om de klant te vertroetelen; de vaste boekenprijs staat nagenoeg elk goedbedoeld initiatief in de weg. Als je erover nadenkt is het eigenlijk van de gekke dat het juist de uitgevers zijn die de tools van de Wet op de vaste boekenprijs in handen hebben (actieprijs, in-tekenprijs, combinatieprijs enzovoort) en dat de boekhandel hier geen enkele invloed op heeft. En dat terwijl de Wet een brede beschikbaarheid voorstaat, een beschikbaarheid die (mede) door de boekhandel gerealiseerd wordt.

Ebooks kennen uiteraard geen vaste prijs, maar daar hebben boekhandels weinig tot niets aan. Of ze moeten Amazon heten. Nee, het boekenvak zal – om het papieren boek te redden – zichzelf opnieuw moeten uitvinden. Meer prijsmechanismen, meer combinatiemechanismen. Ik kan als uitgever nog steeds geen ebook bij een papieren

boek weggeven zonder een (tijdelijke) combinatieprijs bij het Commissariaat voor de Media aan te vragen. Wil ik iets met twee ebooks doen, dan is er echter niets aan de hand. De (fysieke) boekhandel heeft het nakijken terwijl e-tailers het veel minder moeilijk hebben – het maakt namelijk niet uit waar je een boek koopt; het is toch overal even duur.

Wat ook verstandig is, is dat boekenvakkers de marktontwikkelingen goed in de gaten houden. Hoe interessant een ebook in het leenrecht ook klinkt, het zou een slechte ontwikkeling voor de levensvatbaarheid van het product zijn. Er wordt nu al bijna niets met ebooks verdiend, en op het moment dat ze via de bibliotheek weggegeven kunnen worden (terwijl ze niet adequaat te beveiligen zijn) dan zal het animo onder Nederlandse uitgevers om ebooks te blijven maken rap afnemen. Daar dragen grote marktpartijen die hoge kortingen afdwingen overigens ook al niet aan bij, maar dat terzijde.

De koppeling tussen papier en digitaal/online is en blijft belangrijk. Niet voor niets leent de bibliotheek nu ook ebooks uit. Niet voor niets is verkoop via de (eigen) website een van de speerpunten van het programma Boekondernemer van de Toekomst (van de Koninklijke Boekverkoopersbond (KBB)). En niet voor niets probeert ondergetekende papier en digitaal zo veel mogelijk te koppelen – bijvoorbeeld via platforms als Yindo. Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat daar goede resultaten mee worden geboekt, aangezien je je doelgroep en daarmee je klantenpotentieel vergroot. Als iedereen in het boekenvak dat doet, zal ‘ontlezing’ weinig tot geen invloed op datzelfde vak hebben. <

Toegang tot uw volledige bibliotheekcollectie via één zoekvenster

Met EBSCO's discovery-oplossing EDS biedt u gebruikers op één platform gemakkelijk en snel toegang tot boeken, tijdschriften, artikelen en meer. De tool combineert een zeer grote hoeveelheid content met een ongeëvenaarde en gebruiksvriendelijke discovery-ervaring die volledig aan te passen is aan de wensen van uw organisatie.

EDS kan gekoppeld worden met ILS-systemen van nagenoeg alle leveranciers, bijvoorbeeld SirsiDynix, Innovative Interfaces en OCLC.

Inzage in de impact van onderzoek

Plum Analytics is opgericht om mensen en organisaties die wetenschappelijk onderzoek gebruiken en analyseren te voorzien van om nieuwe manieren om onderzoeksimpact te meten. Door de wijze waarop Plum Analytics de "big data" die ontstaan door de interactie tussen mensen en onderzoek verzamelt en evalueert, biedt de organisatie oplossingen die complete en eigentijdse informatie geven over de invloed van wetenschappelijk onderzoek.

Wilt u meer weten over Plum Analytics? Bezoek dan de Altmetrics workshop tijdens het Jaarcongres van KNVI, NVBA en SOD!

Optimaliseer gebruik en zichtbaarheid

EBSCO's uitgebreide aanbod e-books en audiobooks wordt beschikbaar gemaakt voor gebruikers op het EBSCOhost-platform. Zij beschikken daarmee over een krachtige en complete zoekervaring; bij elke zoekopdracht worden resultaten uit de e-books en audiobooks in één overzicht getoond met de resultaten uit uw EBSCO-databanken. Hierdoor wordt de zichtbaarheid van de informatie vergroot en gebruik geoptimaliseerd.

Kom voor meer informatie bij ons langs tijdens het Jaarcongres van KNVI, NVBA en SOD!

www.ebsco.com

0297-386 386

mailnl@ebsco.com

Geert Nellen: 'We proberen ons te laten inspireren door andere kunstvormen'

Samen met Thijmen Bink en Roy van de Mortel heeft lead designer en art director Geert Nellen (1987) in 2010 de studio Digital Dreams opgezet. Deze gamestudio streeft ernaar om met videogames bijzondere ervaringen en spelwerelden te creëren. In hun onlangs uitgebrachte videogame *Metrico* spelen infographics en datavisualisaties de hoofdrol.

IP sprak met Nellen over *Metrico* en over de rol die infographics en datavisualisaties kunnen spelen in andere mediavormen.

Door: Niall MacKellar

Wat houdt *Metrico* precies in?

'In 2010 ben ik afgestudeerd aan de HKU (Hogeschool voor de Kunsten Utrecht) met als specialisatie Game, Design and Development. Vervolgens ben ik samen met studiegenoot Roy van de Mortel en met Thijmen Bink, die gametechnologie gestudeerd heeft aan de Universiteit Utrecht, een game-ontwikkelstudio begonnen: Digital Dreams. Daar focussen we ons op het maken van entertainmentgames. Ons eerste grote project, *Metrico*, is twee maanden geleden uitgekomen.'

'*Metrico* is een videogame die zich afspeelt in een wereld vol infographics. De speler bestuurt een karakter dat hij door deze wereld moet navigeren. Alle infographics reageren op wat het karakter doet. Zo kan een staafdiagram dalen wanneer de speler springt. Heeft de speler een paar keer gesprongen, dan is de weg vrij en kan hij verder gaan.

Zo moet de speler iedere keer opnieuw uitvinden welke infographics op welke input van de speler reageren, om zo alle geheimen van *Metrico* te ontdekken.'

Waarom hebben jullie ervoor gekozen om infographics en datavisualisaties de hoofdrol te laten spelen in een videogame?

'We proberen ons bij games te laten inspireren door andere kunstvormen. Datavisualisatie is erg boeiend en relevant voor mij als game-ontwerper, maar we werden ook aangetrokken door de simpele schoonheid van infographics als kunstvorm. Het was onze eerste kennismaking met infographics/datavisualisatie. Om deze kunstvorm op de juiste manier te gebruiken, moesten we er eerst onderzoek naar doen. Daartoe hebben we alle vormen van infographics en datavisualisatie onderzocht; ook hebben we ons verdiept in het werk van de Franse cartograaf en theoreticus Jacques Bertin. Voor de rest hebben we ons vooral laten inspireren door verschillende hedendaagse infographics, gerelateerde motion graphics (graphics die gebruik maken van video en/of animatie) en abstracte kunst.'

Lenen deze visualisaties zich goed voor videogames?

'Ze zijn er perfect voor! In het begin van het project vormden infographics en datavisualisaties voor ons alleen een artistieke inspiratie. Toen we de eerste prototypes hadden ontwikkeld, kwamen we er al snel achter dat eigenlijk alle games over cijfers en semiotiek gaan. Van *Mario* tot *SimCity* en *Angry Birds*... als je ze stript van de declaratieve laag, blijft er alleen data over.'

'Ik lees ook vaak dat er infographicontwerpers zijn die zich laten inspireren door games. Interactieontwerp en user expertise-design zijn maar een kleine stap verwijderd van games.'

81%

Hoe is het om als kleine studio zo'n onorthodoxe videogame te ontwikkelen? Was het geen financieel risico?

'Lastige vraag. Aan de ene kant: ja, we hebben een enorm risico genomen. Want je weet niet of de game mensen aan zal spreken en of het verkoopt. Aan de andere kant: je moet iets maken wat opvalt tussen de honderden games die dagelijks uitkomen. Gelukkig viel *Metrico* al vroeg in het ontwikkelingsproces op, anders was het nooit gelukt om een deal met Sony te sluiten. Het is het risico dus wel waard geweest. In augustus 2014 is onze game in samenwerking met Sony uitgebracht voor Playstation Vita.

We hopen *Metrico* snel naar andere platformen te kunnen brengen.' <

Niall MacKellar
volgt de master
Information Design aan
de Design Academy
Eindhoven.

Van informatie naar innovatie

Het netwerkevent voor de document- en informatieprofessional •
Het beteugelen van de content chaos • Enterprise Informatie Management •
Praktijkgerichte cases en inhoudelijke presentaties • U komt thuis met nieuwe inzichten
• Informatieanalyse, Business Intelligence, Search, Master Data Management •
Innovatie met enterprise informatie; dat is waar DocumentLifecycle 2014 om draait.

WWW.DOCUMENTLIFECYCLE.NL

Gold sponsor:

Silver sponsor:

Exposanten:

Organisatie:

Ondersteund door:

|0|

Downloaden voor dummmies

Als u denkt dat downloaden gaat over: knopje drukken – hopla, bestand op de computer, dan heeft u nog geen kennisgemaakt met torrentsites en het downloaden van peers. U bent een downloaddummie. Maar u bent ook een IP'er. U moet dus weten wat deze vorm van informatieverwerking inhoudt, zonder eraan verslaafd te raken. Deze handleiding brengt u op het kennisniveau van uw kinderen, neefjes en nichtjes. Daarom ga ik u verder tutoyeren.

Door: Alice Doek

De makkelijkste methode om aan gratis ebooks, muziek en films (alles voor eigen consumptie, natuurlijk) te komen is via torrents. Ook open source-software is vaak in deze vorm beschikbaar. Met torrents kun je gegevens uitwisselen door gebruik te maken van een centrale locatie (de *tracker*) die alleen een coördinerende rol heeft. Het downloaden gebeurt decentraal en bestaat uit het uitwisselen van (deeltjes van bestanden) door alle gebruikers die op dat moment meedoen aan het up- en downloaden: de *swarm*.

Naast de internetbrowser is extra software nodig in de vorm van een torrentprogramma. Bekende zijn Vuze, BitTorrent en Transmission.

Je googelt op de naam van de film of het album, en voegt als zoekterm ook 'torrent' toe: bijvoorbeeld *prince plectrumelectrum torrent* voor de laatste cd van Prince.

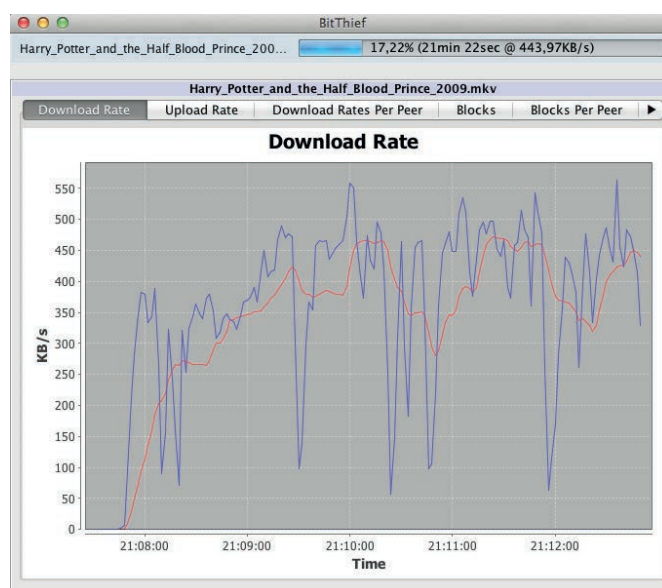
Grote kans om verzeild te raken op een van de torrentsites zoals Pirate Bay of Isohunt. Het is zaak om de concentratie vast te houden en de soms pikante advertenties te negeren.

Klik op 'download torrent' of 'get torrent'. Heb je keus uit meerdere torrents met dezelfde titel, kies dan voor degene met de meeste seeds (verspreiders). De browser vraagt of je de torrent meteen wilt verwerken met het torrentprogramma. Kies 'ja'. Sommige torrentprogramma laten zien uit welke bestanden de torrent is opgebouwd. Je hebt dan de kans om te kiezen welke bestanden je wel en niet wilt downloaden; standaard is 'alles'. Dat is de laatste

stap: het torrentprogramma zal de bits her en der ophalen en laat de voortgang zien. De duur is vooral afhankelijk van het aantal seeds (mensen of eigenlijk computers die aan het uploaden zijn).

Een waarschuwing is op zijn plaats. Met torrents ben je niet alleen aan het downloaden maar tegelijkertijd upload je datgene wat je al hebt binnengehaald ook naar anderen. Het recht stelt grenzen aan het uploaden van auteursrechtelijk beschermd materiaal. In het torrentprogramma kun je het uploaden voor een groot deel uitschakelen, maar niet tot nul reduceren.

Een alternatieve torrentverwerker is BitThief. Daarin kun je het uploaden helemaal uitzetten door het T4T-vakje (*tit for tat*) uit te vinken. De werking is iets anders. Op de torrentsite aangekomen, kopieer je de *magnet link* van het bestand dat je wilt downloaden, je plakt deze link in BitThief en klikt op Downloaden. Het effect is hetzelfde en je blijft

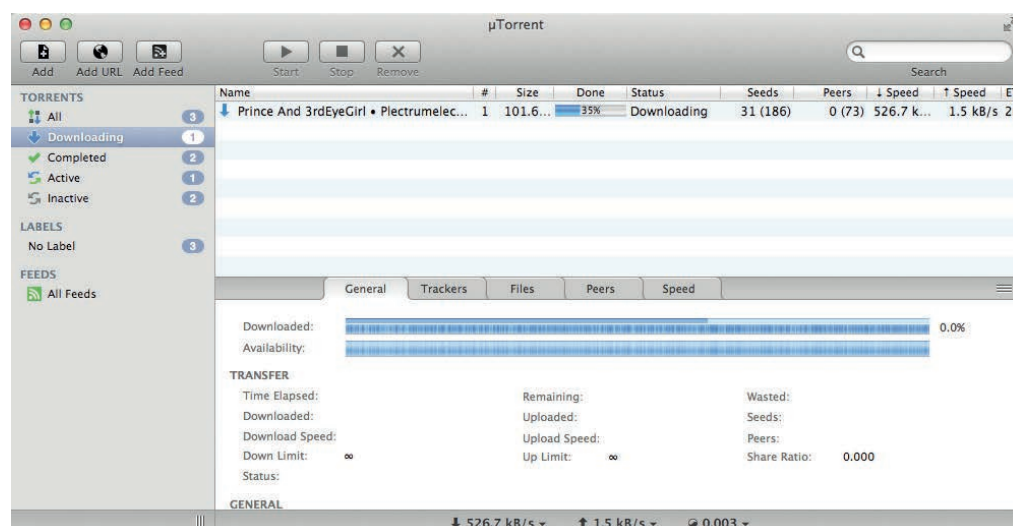

geheel binnen de letter en geest van de wet. Je maakt er echter geen vrienden mee in de peer-to-peer gemeenschap. Die vindt deze methode asociaal en verwerpelijk. Niet over praten met de neefjes en nichtjes dus!

Bij beide manieren is het nodig om

een uitzondering te maken op je firewall-instellingen. Het downloaden via torrents vraagt veel bandbreedte; de computer kan dan niet gelijktijdig andere intensieve taken verrichten.

Alice Doek is redacteur van IP.

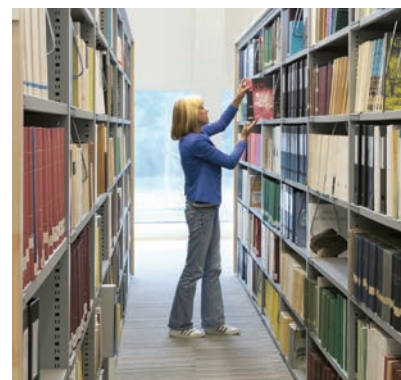
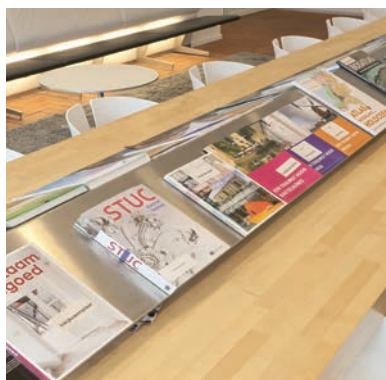

EEN BRON VAN KENNIS

adlib
an AXIELL product

Meer dan 2600 klanten gebruiken onze software wereldwijd, van academische collecties tot openbare bibliotheken!

Axiell ALM is een vooraanstaand leverancier van collectie management systemen voor bibliotheken, archieven en musea. Adlib Bibliotheek is een professioneel softwarepakket voor informatiemanagement, kennismanagement en catalogusbeheer en wordt gebruikt in tal van bibliotheken, mediatheken en documentatiecentra in o.a. het (hoger)onderwijs, de gezondheidszorg, juridische instellingen en bedrijven.

Adlib Bibliotheek is gebaseerd op internationale standaarden en beschikt onder meer over uitgebreide thesaurusfunctionaliteit en koppelingen met digitale media. Adlib Bibliotheek kan naadloos aangesloten worden op onze Archief- en Museummodules zodat één volledig geïntegreerd systeem ontstaat. Uiteraard kan Adlib Bibliotheek uitgebreid worden met diverse online services en onze uitleen-, tijdschriften- en bestelmodules.

AXIELL ALM Netherlands BV
Postbus 1436, 3600 BK Maarssen
Nederland

+31 (0)346 58 68 00
ALM.sales@axiell.com
www.axiell-alm.com

AXIELL
ARCHIVE, LIBRARY & MUSEUM

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

Peter Kerkhof (49) is sinds september hoogleraar sociale media aan de VU in Amsterdam. Hij gaat onderzoek doen naar het gebruik van sociale media door organisaties.

Op welke manier onderscheidt je onderzoek zich van eerder gedaan onderzoek naar het gebruik van sociale media door organisaties?

'In veel onderzoek wordt al aange- toond dat het volgen van een merk of organisatie in social media sa- menhangt met een positiever beeld van de organisatie. Niet duidelijk is wat oorzaak en gevolg is. Ik probeer een stap verder te gaan, en door middel van experimenten en lon- gitudinaal onderzoek te laten zien wat oorzaak is en wat gevolg, en wat het werkende ingrediënt is in social media-effecten.'

Je gaat samenwerken met taalkun- digen. Kun je een paar voorbeelden

geven van onderzoeksvragen waarbij die samenwerking een rol speelt?

'Momenteel ben ik samen met taal- kundigen bezig om te kijken naar het verloop van webcare-gesprek- ken: hoe zien we bij de consument het sentiment zich ontwikkelen in zo'n gesprek? En welke taalhan- delingen van de organisatie spelen daarin een rol?'

Je was sinds 2010 ook bijzonder hoogleraar Customer Media bij de Universiteit van Amsterdam.

'De UvA-leerstoel heb ik beëindigd per 1 oktober omdat ik mij volledig wil richten op mijn VU-leerstoel. Customer Media betreft de eigen media die een organisatie produ-

ceert. Neem bijvoorbeeld de *Al- lerhande*, die op papier verschijnt, maar ook als app en als website te raadplegen is. Veel van wat or- ganisaties aan content produceren wordt verspreid via social media, en daar zit een duidelijke link met mijn VU-leerstoel.'

Gebruik je zelf social media?

'Ik was ooit social media-groot- gebruiker, vooral op Twitter en op mijn eigen blog (www.peterkerkhof.info). Dat heeft mij zeer veel opgeleverd aan contacten met de praktijk, die bij mij grotendeels op Twitter ontstaan zijn. Ik ben nu wel een stuk minder actief. Twitter was in de eerste jaren erg spannend,

persoonlijk ook, bijna verslavend. Dat persoonlijke is wel minder ge- worden met de groei van het aan- tal volgers. Daardoor post ik min- der, maar Twitter blijft mijn social media-lieveling.'

Welk social media-advies zou je bibliotheken, archieven en erfgoed- instellingen willen meegeven?

'Pronk met je collecties, maar eta- leer vooral ook het enthousiasme en de deskundigheid van je mede- werkers. Daarvoor zijn social media bij uitstek geschikt. Het is een men- senmedium.'

Wat wilde je vroeger worden?

'Ik had al als jongetje van zeven een briefje op mijn kamerdeur hangen waarop stond: "Laboratorium pro- fessor Peter Kerkhof". Wetenschap- per dus. In die tijd meer op het ge- bied van planten en dieren dan op het gebied van media.'

Waarom heb je voor je deze loop- baan gekozen?

'In het begin omdat ik een schrij- vend beroep wilde. Toevallig was er rond mijn afstuderen een plek be- schikbaar op de universiteit. Toeval is erg belangrijk in een loopbaan.'

Wat is je favoriete site?

'Mijn favoriete site (en app) is Feedly, een rss-reader. Omdat ik via Feedly de sites naar mij laat komen, in plaats van andersom.'

Welk ebook las je het laatst?

'*The Officer* van Robert Harris. Een prachtig boek over de Dreyfus- affaire.'

En welk papieren boek?

'*Huid en Haar* van Arnon Grunberg. Dat is al wel een jaar of drie gele- den.'

Heeft het papieren boek nog toe- komst?

'Het gaat momenteel erg hard met het ebook en ik denk dat dat door gaat zetten. Op termijn lezen we heel veel minder papieren boeken dan nu het geval is.'

De beste app die je kent?

'Flipboard, een app die je op een heel andere manier tweets en der- gelijke doet lezen.'

Vertel iets verrassends over jezelf.

'Ik luister de laatste tijd graag (en luid) naar "Yeezus" van Kanye West.' <

Naam en leeftijd

Peter Kerkhof (49)

Opleiding

Afgestudeerd en gepro- moveerd in (Sociale) Psychologie

Functie

Hoogleraar Sociale Media aan de Vrije Universiteit Amsterdam, sinds 1 september 2014. Sinds 2003 verbonden aan de afdeling Communicatie- wetenschap van de VU. Afgelopen vier jaar ook bijzonder hoogleraar Customer Media aan de Universiteit van Amsterdam

100 DAGEN

Martin Berendse (51) heeft op 1 juli zijn functie als algemene rijksarchivaris verruild voor die van directeur van de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA). Hoe kijkt hij terug op de eerste honderd dagen in zijn nieuwe functie?

Opgetekend door: Ronald de Nijs

Opvolgen

'Als Hans van Velzen met pensioen zou gaan, wilde ik hem opvolgen. Dat plan heb ik een paar jaar geleden bedacht, maar nooit wereldkundig gemaakt. Afgelopen voorjaar zag ik in een van de zaterdagkranten een vacature voor Hans' functie. Dat was eerder dan ik had gedacht. Ik wist: hier ga ik mijn vinger voor opsteken.'

Publieksinstituten

'Ik hou van grote publieksinstituten zoals de OBA, waar veel mensen over de vloer komen. Ik hou van de dynamiek die dit met zich meebrengt. Ik heb veel bewondering voor het maatschappelijk engagement van zulke organisaties. Veel instellingen zeggen dat ze een groot publiek willen bereiken, maar de OBA doet dat ook echt – dwars door alle lagen van de bevolking.'

Openbare ruimte

'Wat ik uit mijn werkervaring bij het Nationaal Archief, het ministerie van OCW en de wereld van de podiumkunsten meeneem is het diepe besef van het belang van publieke ruimten in het huidige tijdsgewricht. De publieke ruimte staat erg onder druk, zowel fysiek als digitaal. Als je niet uitkijkt wordt de manier waarop we bijvoorbeeld in het digitale domein informatie tot ons nemen, heel erg bepaald door een bepaald belang.'

Voorbereiding

'Mijn voorganger Hans van Velzen had een fantastisch werkprogramma voor mij georganiseerd. In de maanden mei, april en juni heb ik een dag per week meegelopen. In die periode heb ik met vele mensen in de sector kennisgemaakt. Maar je begint pas als je ook werkelijk aan het roer staat, dus na die drie maanden ben ik gewoon aan de slag gegaan.'

Digitaal

'Ik weet hoe de distributiekanaal in de muziek- en filmwereld zich ontwikkelen, maar dat die ontwikkelingen zo diep ingrijpen in je organisatie, is fascinerend om te zien. Nog maar zeven jaar geleden is er in de nieuwe centrale vestiging een hypermoderne audiovisuele afdeling met cd's en dvd's neergezet. Die afdeling is inmiddels niet meer verbonden met de huidige digitale distributiekanaal. We kunnen twee dingen doen: na de lp's ook de schijfjes van de vloer halen, of het vinyl, de videobanden en de cassettebandjes terugzetten en de hele audiovisuele geschiedenis van de twintigste eeuw laten zien.'

Gidsfunctie

'Onlangs zei een van onze mensen: "Vroeger hadden we een grote fysieke collectie, maar soms hadden we op een vraag geen antwoord omdat we bepaald materiaal niet in onze collectie hadden. Tegenwoordig hebben we toegang tot zoveel informatie en beschikken we over de juiste zoekstrategieën, dat we eigenlijk elke vraag kunnen beantwoorden. Hoogstens moeten we iemand doorverwijzen om iets op te halen dat zich niet in onze collectie bevindt." Dit betekent dat de antwoorden die we geven veel verder moeten gaan dan het materiaal dat de gebruiker bij ons in huis ziet.'

Hulpvraag

'In mijn periode op het ministerie kwamen termen als mediawijsheid en informatievaardigheden veelvuldig langs. Maar wat me nu pas goed opvalt is hoe groot de groep Amsterdammers is die in de digitale wereld – van burgerservicenummer tot digitaal loket – niet mee kan komen. Die groep mensen komt met hulpvragen naar de OBA. Zij kunnen nergens anders terecht, want alle fysieke loketten zijn in het kader van e-government verdwenen. En wij helpen hen.'

Bestuursfuncties

'Veel mensen stellen me de vraag of ik net zoals Hans van Velzen allerlei bestuurs- en commissierollen ga vervullen. Ik zeg altijd dat het de persoon Hans van Velzen is geweest die op al die stoelen heeft gezeten, niet de directeur van de OBA. Het is voor mij niet vanzelfsprekend dat de directeur van de OBA al die rollen moet vervullen. Tegelijkertijd: ik vind wel dat we als grootste openbare bibliotheek van Nederland een dragende rol in de branche moeten spelen. De komende tijd zal ik zoveel mogelijk branchevergaderingen bezoeken en proberen een adviserende bijdrage te leveren.'

Toekomst

'Volgens mij heb ik de afgelopen honderd dagen veel eigen mensen enthousiast weten te krijgen om in alle openheid te praten over de toekomst van onze organisatie. Het enige wat ik op dit moment doe is iedereen twee vragen stellen: "Als je een wens voor jezelf mag doen en een wens voor onze klanten, waar denk je dan aan?" Op die vragen krijg ik mooie antwoorden en dat levert input voor ons nieuwe beleidsplan op.'

Ronald de Nijs is eindredacteur van IP.

Frank Huysmans

ONWIJS MEDIAONWIJS

Een Huis van de Mediawijsheid. Zo presenteert de openbare bibliotheek zich tijdens de jaarlijkse Week van de Mediawijsheid in november aan de gemeenschap. Mij schiet dan onwillekeurig die Noorse tv-sketch te binnen waarin een monnik hulpeloos naar een boek zit te staren. Tot een andere monnik van de helpdesk arriveert en hem instrueert hoe je vooruitbladert. ('Nee, je bent niet alles kwijt als je het boek dichtslaat! Je kunt ook terugbladeren!')

'Nooit heb ik een bibliotheek haar gebruikers zien attenderen op de gevaren van het gebruik van het eigen open wifinetwerk'

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

Mediawijsheid werd een buzzword nadat het in 2005 door de Raad voor Cultuur werd gelanceerd. In het raadsadvies kreeg het concept een brede lading. Het ging over de kennis, vaardigheden en mentaliteit die burgers nodig hebben om zich in de informatiesamenleving staande te kunnen houden. Kennis en begrip van hoe mediaorganisaties zijn georganiseerd, hoe de media-economie in elkaar steekt, wat media-ethiek is: dat soort dingen. In de praktijk versmalde het al snel tot computercursussen voor ouderen en tips aan ouders hoe zij de mediaconsumptie van hun kroost kunnen reguleren. Ook in de bibliotheek.

Waar is het blijven steken? En waarom? Het begon zo goed. Na de een-punt-nul digitale trapveldjes van de late jaren negentig kwamen Hyves en Facebook op. Grote aantallen bibliotheekmedewerkers namen deel aan de cursus *23 Dingen die je als*

bibliotheecaris moet weten over Web 2.0. Die cursus heeft velen over hun reserves bij het sociale web heen geholpen. De volgende stap was het organiseren van cursussen voor bibliotheekgebruikers. Plus het inrichten van een mediabar hier en een gamecorner daar. Veel verder is het, een aantal uitzonderingen daargelaten, niet gekomen.

De bezuinigingen hielpen natuurlijk niet. Net nu er een grote uitstroom op gang komt van mensen met veertig dienstjaren op hun palmares snoeien gemeenten de vrijkomende plaatsen voor de neuzen van jong talent weg. Niet dat ouderen per definitie mediaonwijs zijn en jongeren onwijs mediawijs. Toch stap je als jonge biebgebruiker met je vragen wat makkelijker op een twintiger af dan op een leeftijdgenoot van oma. De bijna exclusieve nadruk op vijftigplussers (volg een cursus Facebook!) is ook niet slim voor een mediawijsheidshuis dat alle leeftijden en sociale lagen zou moeten aanspreken.

Maar we hebben tientallen computers! En gratis wifi voor wie zijn eigen laptop meeneemt! Precies. Het kan aan mij liggen, maar nog nooit heb ik een bibliotheek haar gebruikers zien attenderen op de gevaren van het gebruik van het eigen open wifinetwerk. Gewoon: een lijstje do's en don'ts presenteren bij het inloggen. Een heel enkele bieb nodigt Bits of Freedom of een hackerscollectief uit om het eens uit te komen leggen. Een enkele medewerker mag een keer op cursus.

Een expertisecentrum voor mediawijsheid zeggen te zijn én je gebruikers verzuimen voor te lichten over de risico's voor privacy en portemonnee van het gebruik van de wifi. Het grenst aan verwijtbare nalatigheid.

<

Karmac Groep

Pascallaan 68
8218 NJ Lelystad
Tel 0320-286969
info@karmac.nl
www.karmac.nl

De drie bedrijven die samen de Karmac Groep vormen, zijn uw partner bij duurzame oplossingen in document- en informatielogistiek. Door de jarenlange ervaring zijn wij uitgegroeid tot dé specialist op het gebied van informatielogistiek.

> BOEKEN- EN ABONNEMENTENSERVICE

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

Ilge Subscription Management

Postbus 87592
1080 JN Amsterdam
Tel 020-6441842
Fax 020-6444412
info@ilge.nl
www.ilge.eu

ILGE

subscription management

ILGE is al meer dan 25 jaar de meest persoonlijke, betrouwbare partner in abonnementenbeheer. Zowel openbare bibliotheken als medische en bedrijfsbibliotheken genieten van onze deskundige dienstverlening en scherpst mogelijke prijzen.

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

information delivery

LM Information Delivery is al sinds 1972 een toonaangevende leverancier van informatiediensten. Een professionele klantenservice en geavanceerde technologische oplossingen vormen de basis van onze bedrijfsactiviteiten.

Van Dijk Zakelijk

Postbus 486
3990 GG Houten
Tel 088-2345900
Fax 030-6386958
klantenservice@vandijkzakelijk.nl
www.vandijkzakelijk.nl

Leverancier van vakinformatie. Laat het beheer over uw abonnementen-pakket en boekbestellingen aan Van Dijk Zakelijk over, en creëer voor uzelf overzicht en kostenbesparing.

> CONSULTANCY > ADVIESBUREAUS

Infomare

Postbus 333
4530 AH Terneuzen
Tel 0115-608699
www.infomare.eu

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Reekx

Charlotte van Pallandtlaan 18
2272 TR Voorburg
Tel 070-3000684
E-mail: info@reekx.nl
www.reekx.nl

> ICT DIENSTVERLENING

BeeSmart

Pieter Bruegelstraat 14
7731 SK Ommen
Tel 088-2337627
Fax 088-2337650
info@beesmart.nl
www.beesmart.nl

BeeSmart is een innovatief ICT-bedrijf met unieke oplossingen voor o.a. cashless dienstverlening, outsourcing, compleet beheerde diensten op het gebied van gaming en wifi, maar ook oplossingen voor printing en telefonie.

> INFORMATIEPROVIDERS > HOSTS

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

> OPLEIDINGEN > CURSUSSEN > BIJSCHOLING

Erasmus Academie

Postbus 1738
3000 DR Rotterdam
Tel 010-4081839
info@erasmusacademie.nl
www.erasmusacademie.nl

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

GO opleidingen

Postbus 164
2270 AD Voorburg
Tel 070-3512380
Fax 070-3549789
www.GOopleidingen.nl

HvA / Archiefschool

Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
Tel 020-5954788
www.archiefschool.nl

> PERSONEEL > WERVEN & SELECTIE > DETACHERING

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Randstad/ProBiblio

Opaallaan 1180
2132 LN Hoofddorp
Tel 023-5546275
www.probiblio.nl/randstad

Reekx

Charlotte van Pallandtlaan 18
2272 TR Voorburg
Tel 070-3000684
E-mail: info@reekx.nl
www.reekx.nl

> SOFTWARE

AXIELL ALM Netherlands BV

Postbus 1436
3600 BK Maarssen
Tel 0346-586800
Fax 0346-561655
www.adlibsoft.com

Infor Library and Information Solutions

Pettelaarpark 103
5216 PR 's-Hertogenbosch
Tel 073-6205222
Fax 073-6205298
www.vubis-smart.com

Librix

Postbus 102
7140 AC Groenlo
Tel 0544-471111
Fax 0544-465814
www.nedaplibrix.com

> UITGEVERS

ProQuest

The Quorum, Barnwell Road
Cambridge CB5 8SW
United Kingdom
Tel +44-(0)-1223215512
Fax +44-(0)-1223215513
www.proquest.com

Ook een vermelding van uw bedrijf?
Bel Esmeralda van Milgen bij Acquire Media op 038-4606384 of mail evanmilgen@acquiremedia.nl.

cardek

- Document Outsourcing
- Informatielogistiek
- Nieuwe Werken
- Digitalisering
- Microfilm scanning
- Factuurproces
- Data-Entry

- Archiefopslag
- Archiefbeheer
- Archiefbewerking
- Archiefruimte
- Scanning on demand
- Digitale postkamer

- Bibliotheek
- Bibliobus
- Bibliotheekmedia
- Schoolboeken